

T. XXVIII (2025) Z. 3 (79)
ISSN 1509-1074
10.24425/rhpp.2025.156198

ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ

Media image of books in the
Cracow press in the 1980s.
Part II: The results of in-depth
content analysis

**Medialny obraz książki na
łamach prasy krakowskiej
w latach 80. XX wieku.
Część II: Wyniki analizy
zawartości**

e-mail: adam.bando@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0003-3250-7239>

**Adam
BAŃDO**

e-mail: sabina.kwiecien@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0002-0373-8487>

**Sabina
KWIECIEŃ**

e-mail: emanuel.studnicki@uken.krakow.pl
<https://orcid.org/0000-0002-3988-3459>

**Emanuel
STUDNICKI**

Instytut Nauk o Informacji
Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej
w Krakowie
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków

KEY WORDS:
Polish press in the 20th century, Cracow press,
perceptions of the book and book culture

SŁOWA KLUCZOWE:
polska prasa XX w.; krakowska prasa XX w.;
prasa lokalna XX w.

Streszczenie

Niniejszy artykuł stanowi kontynuację prac nad problematyką książki na łamach krakowskich dzienników w latach 80. XX w., zapoczątkowanych w części I opisem charakterystyki procesu badawczego. Część II zawiera wyniki wybranej frazy kluczowej „książka” najliczniej i jakościowo najpełniej obrazującej skalę problematyki badawczej. Badane grupy badawcze odnosiły się do kilku grup. Pierwszą z nich stanowią teksty związane z autorstwem. Druga grupa to publikacje poświęcone wydawnictwom i szerzej rynkowi wydawniczemu. Odrębny segment tworzą materiały dotyczące zagadnień drukarni, księgarń czy bibliotek. Analiza wykazała jednoznacznie, że problematyka książki na łamach krakowskich dzienników w latach 80. XX w. była często obecna i stanowiła odzwierciedlenie ówczesnych problemów związanych z szeroko rozumianą kulturą książki.

Summary

This article is a continuation of a report of research into the media image of books in the Cracow daily newspapers in the 1980s (RHPP, Vol. 28 [2025], Issue 1). This second part presents the results of an in-depth study of the key word ‘książka’ [book], which is the most frequent and, qualitatively, the most representative item on our relevance scale. To conduct more targeted analyses the text corpus has been divided into three subsets. The first subset comprises texts related to authorship; the second subset gathers texts that deal with publishing and the publishing market; and, finally, the third subset comprises materials that focus on the printing business, bookshops and libraries. The study shows that the problematics of the book were very much on the radar of the Cracow newspapers in the 1980s, which could be treated as a sign of a growing uncertainty about legacy book culture.

W wyniku analizy lingwistycznej na obszernych korpusach tekstów, w tym pomiarów frekwencji wybranych fraz kluczowych, ich kolokacji oraz analiz czynnikowych przy wykorzystaniu narzędzia do jakościowych badań danych — MAXQDA, scharakteryzowano publikacje związane z tworzeniem, produkcją, dystrybucją i odbiorem książki na łamach krakowskiej prasy w latach 80. XX w. Całość podzielono na grupy tematyczne: autorstwo/autor; wydawnictwo/wydawca/wydawać, drukarnie, księgarnie, biblioteki, czytelnictwo, ludzie prasy i książki, wydarzenia i spotkania literackie oraz nagrody. W obrębie ww. grup opisano najbardziej reprezentatywne publikacje i poruszające najistotniejsze zagadnienia związane z kulturą książki badanego okresu.

W grupie tekstów związanych z autorstwem/autorem znalazły się zapowiedzi wydawnicze, recenzje i krytyka literacka. „Gazeta Krakowska” w połowie lat 80. XX w., oceniając zainteresowania i preferencje czytelnicze, wskazywała na zainteresowanie piśmiennictwem historycznym, w tym pracami Teodora Parnickiego, Olgierda Terleckiego, Pawła Jasienicy, Tadeusza Brezy, Tomasza Łubiańskiego i Jerzego Lovella. Podkreślała fenomen publikacji Jana Baszkiewicza, Władysława A. Serczyka, Stefana Kieniewicza, Andrzeja Garlickiego oraz zbeletryzowanej estetyki filozoficznej Stanisława Lema¹. Obserwacji trendom towarzyszyła refleksja na temat popularności wymienionych autorów. Zauważano, że zainteresowania czytelników koncentrują się niemal wyłącznie na sprawach polskich. Wśród rekomendacji autorów książek historycznych często gościło nazwisko Wojciecha Borejszy². Rubryka „Gazety Krakowskiej” *Nasza Księgarnia*, prowadzona przez Piotra Stachiewicza, notowała m.in. autorów, tj.: książka historyczna — Bogusław Longchamps de Bérier, Piotr Stachiewicz, Jan Zakrzewski, Bohdan Żurawski, Janusz Przymanowski, Waldemar Tyszyński, Jan Ptasieński; przewodniki — Jerzy Szperkowski; literatura popularnonaukowa — Franciszek Bujak, Longin Pastusiak; literatura dla dzieci i młodzieży — Henryk Lothamer; reportaż — Krystyna Chrupek, Marek Rymuszek; literatura piękna — Kazimierz Tetmajer, Bolesław Leśmian, Leopold Staff, Wit Jaworski; pamiątki i wspomnienia — Grzegorz Fedorowski, Piotr Klimuk. Wśród

¹ M. Chrzanowski, *Czy warto czytać prozę*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 3 z 4 stycznia, s. 3.

² „Gazeta Krakowska” 1985, nr 4 z 5/6 stycznia, s. 4.

autorów obcych dominowali współcześni pisarze rosyjscy — Michaił Łochwicki; przedstawiciel klasyki angielskiej — William Shakespeare³.

W analizowanym materiale badawczym, obok rubryk prasowych nt. nowości wydawniczych, odnajdujemy recenzje. Redakcja „Gazety Krakowskiej” zamieszczała je w rubryce — *Książki*. Czytelnicy otrzymywali ocenę i krytykę beletrystyki, literatury faktu, książek dla dzieci i młodzieży czy publikacji naukowych. W ostatnim z wymienionych segmentów gościli m.in. autorzy prac z zakresu medycyny, np. Krystyna Osieńska⁴ i Jerzy Aleksandrowicz⁵. Przedstawiono autorów i ich prace z zakresu ekonomii, w tym Henryka Kutznera, Kazimierza Galinowskiego⁶, książek historycznych — Janusza Kaczmarczyka⁷, literatury pięknej — Bogdana Szczygła⁸, pisarzy rosyjskich — Anatolija Miedwiediewa⁹.

W 1989 roku „Gazeta Krakowska” zamieszczała recenzje w rubrykach — *Nowe Książki*, *Książka z rekomendacją*, *Lektury*. Polecano twórczość Janiny Kasprzakowej, Wojciecha Dworczyka, Anny Borkowskiej, Władysława Grabskiego, Tadeusza Mencla, Jan Bolesława Ożoga, Pawła Jasienicy, Zbigniewa Świącha, Ryszarda Sadaję, Tadeusza Konwickiego, Normana Daviesa, Władysława Bartoszewskiego, Stanisława Maczka, Stefana Kisielewskiego, Czesława Miłosza, Anatolija Rybakowa, Cezarego Leżańskiego, Jana Nowaka-Jeziorańskiego¹⁰. Pisano o *Dziejach prasy pol-*

³ P. Stachowicz, *Nasza Księgarnia*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 9 z 11 stycznia, s. 3; tenże, *Nasza Księgarnia*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 15 z 18 stycznia, s. 5; tenże, *Nasza Księgarnia*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 21 z 25 stycznia, s. 5; tenże, *Nasza Księgarnia*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 31 z 6 lutego, s. 3.

⁴ E. Owsiany, *Bohater czy cierpiętnik?* „Gazeta Krakowska” 1985, nr 10 z 12/3 stycznia, s. 5.

⁵ K. Różanowska, *Jak poskromić nerwicę*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 6 z 7/8 stycznia, s. 5.

⁶ (ks), *Lektury ekonomiczne*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 6 z 10 stycznia, s. 4.

⁷ P. Osuchowski, *Czczony i przeklinany*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 48 z 25/26 lutego, s. 4.

⁸ Tenże, *Tęsknota*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 22 z 26/27 stycznia, s. 5.

⁹ O. Jędrzejczyk, *Władza, sumienie, polityka*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 94 z 21 kwietnia, s. 3.

¹⁰ *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 23 z 27 stycznia, s. 5; *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 35 z 10 lutego, s. 5; *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 53 z 3 marca, s. 5; *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 53 z 3 marca, s. 5; *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 59 z 10 marca, s. 4; *Nowe Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 94 z 21 kwietnia, s. 5; P. Osuchowski, *Kłątwa błogosławieństwem?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 101 z 29/30 kwietnia, s. 4, 5; M. Lubaś-Harny, *W Tarnobrzegu, czyli wszędzie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 133 z 8 czerwca, s. 4; O. Jędrzejczyk, *Wracamy do Konwickiego*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 165 z 15/16 lipca, s. 4; tenże, *Polacy — podmiot historii Boże Igrzysko?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 170 z 21/22/23 lipca, s. 4; P. Osuchowski, *Powstańcza kronika kronik*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 176 z 29/30 lipca, s. 5; tenże, *Zwycięski w polu — lecz czy w pamięci?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 204 z 2/3 września, s. 5; tenże, *Donkiszoteria albo pół wieku bezsilności*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 210 z 9/10 września, s. 5; tenże, *Wolność intelektualna*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 234 z 7/8 października, s. 3; J. Cichocki, *Rybakow: jestem przeciwny sądowi nad Stalinem*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 268 z 17 listopada, s. 5; O. Jędrzejczyk, *Rydzka-Śmiałego żywot trudny*, „Gazeta Krakowska”

skiej Jerzego Łojka i Jerzego Myślińskiego¹¹; monografii dedykowanej Aleksandrovi Brücknerowi¹². Poza wymienionymi stałymi działami gazety redakcja publikowała recenzje, zwłaszcza jeśli pojawiła się pozycja długo oczekiwana, jak np. w przypadku wydanej nakładem Ossolineum *Polonii amerykańskiej*¹³. Przykładem takiej praktyki są także teksty Zdzisławy Otałęgi, która pisała m.in. o George'u Orwellu i wydanym oficjalnie w Polsce przez Państwowy Instytut Wydawniczy — *Roku 1984*¹⁴.

Krytyka literacka zamieszczana była w „Gazecie Krakowskiej”, ponadto w rubryce *O autorach i książkach*. Teksty przygotował Jacek Kajtoch. Ocen twórczości doczekali się m.in.: Maria Nurowska, Jerzy Adamski, Konrad Strzelkiewicz, Janusz Poray-Biernacki, Ksawery Pruszyński, Kazimierz Orłoś, Janusz Kawalec, Jerzy Fiutowski, Hanna Krall, Stefan Kisielewski, Andrzej Szczypiorski, Władimir Dudincew, Zofia Bystrzycka, Kazimierz Wierzyński, Jan Bolesław Ożóg, Paweł Jasienica, Tadeusz Śliwiak, Józef Baran, Kornel Filipowicz, Jacek Lubart-Krzysica¹⁵. Dotyczyła też antologii poezji — Bohdana Drozdowskiego i Bohdana Urbankowskiego pt. *Od Staffa do Wojaczka. Poezja polska 1939–1985*¹⁶. Jacek Kajtoch zagościł na łamach gazety również jako autor zbioru przygotowanych przez

1989, nr 269 z 18/19 listopada, s. 4; tenże, *Dla odważnych*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 293 z 16/17 grudnia, s. 5.

¹¹ L. Peters, *Z gazetą przez wieki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 112 z 13/14 maja, s. 5.

¹² O. Jędrzejczyk, *Kim jest Aleksander Brückner?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 163 z 13 lipca, s. 3.

¹³ *Długo oczekiwany bestseller na rynku wydawniczym. „Polonia amerykańska”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 4 z 5 stycznia, s. 1, 4.

¹⁴ Z. Otałęga, *Przestroga nie tylko na 1984 rok*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 13 z 16 stycznia, s. 3.

¹⁵ J. Kajtoch, *Chocholi taniec*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 23 z 28 stycznia, s. 3; tenże, *Czy tylko neosarmatyzm?*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 35 z 11 lutego, s. 5; tenże, *Wiersze — artystyczne dokumenty*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 43 z 20 lutego, s. 4; tenże, *Przywrócona czytelnikom*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 81 z 6 kwietnia, s. 3; tenże, *Trzecie spojrzenie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 115 z 17 maja, s. 3; tenże, *Czy tak się musiało stać?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 76 z 31 marca, s. 1; tenże, *Przerwane milczenie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 136 z 12 maja, s. 3; tenże, *Niepokoje*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 148 z 26 czerwca, s. 3; tenże, *Dwój-osoba*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 163 z 13 lipca, s. 4; tenże, *Przygody i podróże*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 168 z 19 lipca, s. 3; tenże, *Początek epoki?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 183 z 7 sierpnia, s. 3; tenże, *Gdy rozum śpi*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 196 z 24 sierpnia, s. 3; tenże, *Powieść do czytania*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 207 z 6 września, s. 5; tenże, *Groza wojny Dawida z Goliatem*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 219 z 20 września, s. 3; tenże, *Sine ira et studio*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 237 z 11 października, s. 3; tenże, *Ważna wypowiedź o epoce*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 249 z 25 października, s. 3; tenże, *Poeta wędrujący*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 261 z 9 listopada, s. 3; tenże, *Suplikacje*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 273 z 23 listopada, s. 3; tenże, *Powiatki filozoficzne*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 290 z 13 grudnia, s. 3; tenże, *Poeta sokratyczny*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 296 z 20 grudnia, s. 3.

¹⁶ J. Kajtoch, *Ponad stu poetów*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 67 z 20 marca, s. 3.

siebie recenzji¹⁷. Oceniono również opatrzone przez niego wstępem *Wybór poezji* Józefa Aleksandra Gałuszki¹⁸.

„Dziennik Polski” prowadził rubryki *Książki* i *Wokół literatury*. Teksty przygotowywali Marian Toporek, Bogusław Sławomir Kurda i Andrzej Warzecha, przybliżając czytelnikom twórczość m.in. Ludmiły Czornai, Daniła Mielnikowa, Christophera Hilla, Doroty Mazurek, Anatolija Rybakowa, Roja Miediewiewa, Mieczysława Czumy, Igora Neverlego, Franciszka Budzińskiego, Janusza Kukulskiego, Jana Krawczyka, Ksawerego Pruszyńskiego, Cezarego Chlebowskiego, Janusza Roszki, Lucjana Kudryńskiego, Czesława Miłosza, Jana Adamczewskiego, Eugeniusza Duraczyńskiego czy Stanisława Marata¹⁹. Redakcja zamieściła recenzję zbioru wspomnień z więzień, łagrów i zsyłek w ZSRR Józefa Czapskiego, Wacława Grubińskiego, Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Anatola Krakowieckiego, Beaty Obertyńskiej i Jana Kazimierza Umiastowskiego, który to zbiór ukazał się nakładem warszawskiej „Alfy”²⁰. Znalazło się również nazwisko Jurija Boriewa, autora zbioru relacji, anegdot i legend o Stalinie, wydane przez warszawską oficynę „Rój”²¹.

Przegląd nowości w „Dzienniku Polskim” przynosiła rubryka *Serwis informacyjny. Książki*. Polecano autorów: Jana Krawczyka, Zbigniewa Góralczyka, Adama Krechowickiego, Andrzeja Szczypiorskiego, Henryka Batowskiego, Henryka Żwirki, Thoma Peetersa, Karola Olejnika, Reginy Deforges, Wacława Zalewskiego, Gabrieli Sochy, Cezarego Leżańskiego, Aleksandra Omiljanowicza, Tagore’a Rabindranatha, Stanisława Lewickiego, Wojciecha B. Mosia, Jerzego Broniewicza, Jerzego Bernarda Bujakowskiego, Franciszka Bernasia, Zbigniewa Święcha, Ryszar-

¹⁷ K. Strzelewicz, *O krytyku sprawiedliwym słów kilka*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 71 z 25 marca, s. 3.

¹⁸ O. Jędrzejczyk, *Gałuszka nareszcie zwrócony!*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 78 z 3 kwietnia, s. 63.

¹⁹ M. Toporek, *Zanany, nieznanany faszyzm*, „Dziennik Polski” 1989, nr 11 z 13 stycznia, s. 6; tenże, *Cromell*, „Dziennik Polski” 1989, nr 17 z 10 stycznia, s. 4; B.S. Kurda, *Temat polski w literaturze RFN*, „Dziennik Polski” 1989, nr 28 z 2 lutego, s. 3; M. Toporek, *Dzieci Arbatu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 29 z 3 lutego, s. 2; tenże, *Ludzie Stalina*, „Dziennik Polski” 1989, nr 35 z 10 lutego, s. 4; A. Warzecha, *Kontynent Mieczysława Czumy*, „Dziennik Polski” 1989, nr 45 z 22 lutego, s. 3; M. Toporek, *Na wzgórzu błękitnego snu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 65 z 17 marca, s. 6; tenże, *Polacy, Węgrzy i wojna*, „Dziennik Polski” 1989, nr 70 z 23 marca, s. 4; tenże, *Ochotnik z Rio*, „Dziennik Polski” 1989, nr 105 z 5 maja, s. 4; tenże, *Noc na Kremlu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 111 z 12 maja, s. 5; tenże, *„Wachlarz” i „Burza”*, „Dziennik Polski” 1989, nr 123 z 27/28 maja, s. 5; tenże, *Romantyczny awanturnik*, „Dziennik Polski” 1989, nr 164 z 14 lipca, s. 4; J. Kydryński, *Gdyby mi wypadło...*, „Dziennik Polski” 1989, nr 191 z 18 sierpnia, s. 4; M. Toporek, *Pokusa kapitulacji*, „Dziennik Polski” 1989, nr 229 z 2 października, s. 3; tenże, *Cracovia totius Poloniae...*, „Dziennik Polski” 1989, nr 270 z 20 listopada, s. 4; tenże, *NKWD z Pruszkowa*, „Dziennik Polski” 1989, nr 284 z 6 grudnia, s. 3.

²⁰ M. Toporek, *Raport z nieludzkiej ziemi*, „Dziennik Polski” 1989, nr 251 z 27 października, s. 4.

²¹ (o), *Prywatne życie Stalina*, „Dziennik Polski” 1989, nr 296 z 20 grudnia, s. 1, 2.

da Doleckiego i Tomasza Jurasza²². Dominowały prace Wydawnictwa MON. „Echo Krakowa” z kolei recenzjom rezerwowało rubryki *Co masz na półce?*, *Czytane na nowo*, *Wieczór z książką*. Czytelnicy mogli się zapoznać z twórczością m.in. Jana Komolki, Aleksandra Wampilowa, Rolanda Topora, Józefa Mortona, Rajmunda Kalickiego, Wita Jaworskiego, Gabriela Garcii Marqueza, Tadeusza Nyczka, Philipa K. Dicka, Janusza Głowackiego, Andrzeja Falkiewicza, Mirona Białoszewskiego, Marka Słyka, Jana Polkowskiego, Wasilija Szukszyna, Krzysztofa Senajko, Eliasa Canettiego, Stanisława Barańczaka, Olgerda Terleckiego, Jerzego S. Łątki, Stanisława Lema, Antoniego Słonimskiego, Wisławy Szymborskiej, Juliana Kornhausera, Leszka A. Moczulskiego, Aleksandra Rozenfelda, Stanisława Stabro, Aleksandra Fiuta, Bohumila Hrabala, Marii Kuncewiczowej, Ernesta Hemingwaya, Jana Meysztowicza, Tadeusza Nowaka, Mirona Białoszewskiego, Marii D. Gostyńskiej, Jana Drzeżdżona, Jędrzeja Tucholskiego, Tadeusza Borowskiego, Witolda Zalewskiego, Leopolda Buczkowskiego, Zofii Nałkowskiej, Igora Newerlego, Johana Huizingi i Michaiła Szołochowa²³. Oceniano nie tylko literaturę piękną, ale też prace histo-

²² „Dziennik Polski” 1989, nr 10 z 12 stycznia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 16 z 19 stycznia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 22 z 26 stycznia, s. 2; „Dziennik Polski” 1989, nr 25 z 30 stycznia, s. 1; „Dziennik Polski” 1989, nr 28 z 2 lutego, s. 2; „Dziennik Polski” 1989, nr 40 z 16 lutego, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 46 z 23 lutego, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 52 z 2 marca, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 58 z 9 marca, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 64 z 16 marca, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 81 z 6 kwietnia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 93 z 20 kwietnia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 110 z 11 maja, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 226 z 28 września, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 226 z 12 października, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 244 z 18 października, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 255 z 2 listopada, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 261 z 9 listopada, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 273 z 23 listopada, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 279 z 30 listopada, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 285 z 7 grudnia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 297 z 21 grudnia, s. 4; „Dziennik Polski” 1989, nr 301 z 28 grudnia, s. 4.

²³ J. Pilch, *Komolka i Wampilow*, „Echo Krakowa” 1981, nr 5 z 8 stycznia, s. 3; tenże, *Kosmiczna opowiadka Rolanda Topora*, „Echo Krakowa” 1981, nr 12 z 16/18 stycznia, s. 4; tenże, *Chuć i polityka*, „Echo Krakowa” 1981, nr 17 z 23/25 stycznia, s. 4; tenże, *Wielcy pisarze w niewielkich dawkach*, „Echo Krakowa” 1981, nr 22 z 30/31 stycznia i 1 lutego, s. 4; tenże, *Wielki uścisk*, „Echo Krakowa” 1981, nr 32 z 13/15 lutego, s. 4; tenże, *Największy pisarz świata*, „Echo Krakowa” 1981, nr 42 z 27/28/29 lutego, s. 4; tenże, *Pełnym głosem*, „Echo Krakowa” 1981, nr 47 z 6/8 lutego, s. 4; tenże, *Japończycy w Nowym Jorku*, „Echo Krakowa” 1981, nr 57 z 20/22 marca, s. 4; tenże, *Pisarz cieszący się dobrą opinią*, „Echo Krakowa” 1981, nr 67 z 3/5 marca, s. 4; tenże, *Eseje o Gombrowiczu*, „Echo Krakowa” 1981, nr 72 z 10/12 kwietnia, s. 4; tenże, *Rozkurz*, „Echo Krakowa” 1981, nr 77 z 17/20 kwietnia, s. 4; tenże, *Ofiara krytyka*, „Echo Krakowa” 1981, nr 81 z 24/26 kwietnia, s. 4; tenże, *Wiersze Jana Polkowskiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 85 z 30 kwietnia i 1/3 maja, s. 4; tenże, *Życie codzienne w ZSRR*, „Echo Krakowa” 1981, nr 90 z 8/10 maja, s. 4; tenże, *Debiut Senajki*, „Echo Krakowa” 1981, nr 110 z 5/7 czerwca, s. 4; tenże, *Fantastyczna autobiografia E. Canettiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 129 z 3/5 lipca, s. 4; tenże, *Barańczak*, „Echo Krakowa” 1981, nr 154 z 7/9 sierpnia, s. 4; tenże, *Pięć źródeł sukcesu*, „Echo Krakowa” 1981, nr 176 z 11/13 września, s. 4; tenże, *Mityczny Adampol*, „Echo Krakowa” 1981, nr 186 z 25/27 września, s. 4; tenże, *Golem został Polakiem*, „Echo Krakowa” 1981, nr 191 z 2/4 października, s. 4; tenże, *Ostatnie felietony Słomińskiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 196 z 9/11 października, s. 4; tenże, *Co czyta Wisława Szymborska?*, „Echo

ryczne, popularnonaukowe, w tym Lubomira Zyblikiewicza i Marka P. Krzemienia²⁴. W rubryce poświęconej nowościom wydawniczym polecano głównie książki Wydawnictwa „Czytelnik” i Krajowej Agencji Wydawniczej.

Analiza tekstów związanych z grupą tematyczną autorstwo pokazuje, że redakcje krakowskich dzienników wiele uwagi poświęcały autorom cracovianów. „Echo Krakowa” prowadziło rubrykę *Na półce cracovianów*. Pisano m.in. o Ewie Miodońskiej-Brookes, Krystynie Zbijewskiej, Michale Rożku, Janie Adamczewskim, Janie Banachu, Tadeuszu Dobrowolskim, Zbigniewie Jabłońskim, Władysławie Krygowskim, Marku Rostworowskim i Zbigniewie Pianowskim²⁵. „Gazeta Krakowska” promowała m.in. Michała Rożka²⁶, Józefa Lachnera²⁷ i Leszka Mazana²⁸. Omówiono serię KAW Oddziału Krakowskiego „Dzieje narodu i państwa polskiego” dedykowaną cracovianom²⁹. Zamieszczono recenzje prac poświęconych zbrodni katyńskiej,

Krakowa” 1981, nr 201 z 16/18 października, s. 4; tenże, *Co tam panie w poezji?*, „Echo Krakowa” 1981, nr 216 z 6/8 listopada, s. 4; tenże, *Pogwarki z Miłoszem*, „Echo Krakowa” 1981, nr 231 z 27/29 listopada, s. 4; tenże, *Hrabal, czyli: „to se ne vrati”*, „Echo Krakowa” 1981, nr 236 z 4/6 grudnia, s. 4; J. Pieszczachowicz, *W labiryncie psychologii*, „Echo Krakowa” 1985, nr 8 z 11/13 stycznia, s. 6; tenże, *Losy człowieka*, „Echo Krakowa” 1985, nr 18 z 25/27 stycznia, s. 6; B. Rogatko, *Inne spojrzenie*, „Echo Krakowa” 1985, nr 21 z 30 stycznia, s. 3; J. Pieszczachowicz, *Król i kat*, „Echo Krakowa” 1985, nr 28 z 8 lutego, s. 6; B. Rogatko, *Ułamki życia*, „Echo Krakowa” 1985, nr 43 z 27 lutego, s. 3; tenże, *Człowiek*, „Echo Krakowa” 1985, nr 62 z 28 marca, s. 3; tenże, *Senne widzenie*, „Echo Krakowa” 1985, nr 81 z 25 kwietnia, s. 3; tenże, *Cichociemni*, „Echo Krakowa” 1985, nr 100 z 23 maja, s. 3; J. Pieszczachowicz, *Krzyk z otchłani*, „Echo Krakowa” 1985, nr 106 z 30 maja i 1/2 czerwca, s. 5; B. Rogatko, *Raj*, „Echo Krakowa” 1985, nr 118 z 18 czerwca, s. 3; J. Pieszczachowicz, *W dolinosszczęsnej*, „Echo Krakowa” 1985, nr 125 z 28/30 czerwca, s. 5; tenże, *Tragiczny romans*, „Echo Krakowa” 1985, nr 144 z 26/28 lipca, s. 5; B. Rogatko, *Dobry znajomy*, „Echo Krakowa” 1985, nr 167 z 28 sierpnia, s. 3; tenże, *Homo ludens*, „Echo Krakowa” 1985, nr 193 z 3 października, s. 3; J. Pieszczachowicz, *Epopėja znad Donu*, „Echo Krakowa” 1985, nr 194 z 4/6 października, s. 5.

²⁴ K. Wojna, *Stare korzenie współczesnych barier*, „Echo Krakowa” 1985, nr 5 z 8 stycznia, s. 3; J. Adamczewski, *1000 słów o łowiectwie*, „Echo Krakowa” 1985, nr 20 z 29 stycznia, s. 3.

²⁵ (o), *Wokół Wyspiańskiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 7 z 10/11 stycznia, s. 6; *Książki o Krakowie w 1980 roku*, „Echo Krakowa” 1981, nr 52 z 13/15 marca, s. 7; T. Nyczek, *Cracoviana 1980. O widowkach Krakowa, Wyspiańskim, tatrze i Estreicherze*, „Echo Krakowa” 1981, nr 95 z 15/17 maja, s. 4; *Skarby Katedry*, „Echo Krakowa” 1981, nr 235 z 3 grudnia, s. 3; (elg), *Na półce cracovianów*, „Echo Krakowa” 1985, nr 3 z 4/6 stycznia, s. 8; (elg), *Na półce cracovianów*, „Echo Krakowa” 1985, nr 33 z 15/17 lutego, s. 10.

²⁶ (w) *To warto przeczytać. Krakowskie wszetecznicze sprzed stuleci*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 24 z 28/29 stycznia, s. 2; *Nowy przewodnik po Krakowie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 153 z 1/2 lipca, s. 6; (K), *O biskupie Andrzej Trzebieckim. Nowa książka krakowskich uczonych*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 233 z 6 października, s. 7.

²⁷ O. Jędrzejczyk, *Książki i nuty. Krakowskie niebo muzyki ludowej*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 90 z 17 kwietnia, s. 3.

²⁸ *Pierwsza monografia hejnału mariackiego*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 180 z 3 sierpnia, s. 1.

²⁹ M. Toporek, *Różne barwy historii*, „Dziennik Polski” 1989, nr 88 z 14 kwietnia, s. 4.

w tym Czesława Madajczyka³⁰, oraz autorów podejmujących temat mniejszości żydowskiej w Polsce³¹.

Osobną grupę materiałów prasowych stanowiły teksty przybliżające sylwetki literatów i autorów prac naukowych. Na łamach „Gazety Krakowskiej” zamieszczono artykuły poświęcone twórczości m.in. Kazimierza Wyki³², Jana Dobraczyńskiego³³, Mariana Podkowińskiego³⁴, Astrid Lindgren³⁵, Aleksandra Brücknera³⁶, Jerzego Hajdukiewicza³⁷, Marii Kuncewiczowej³⁸, Witolda Gombrowicza³⁹, Juliusza Słowackiego⁴⁰ i Tadeusza Żeleńskiego-Boya⁴¹. Pisano o Jerzym Kosińskim⁴². „Dziennik Polski” przedstawił dorobek Karola Maya⁴³, Jolanty Ludźmierskiej-Żyły⁴⁴, Luisa Armstronga⁴⁵, Karla Dedeciusa⁴⁶, Haliny Auderskiej⁴⁷, Stanisława Wasylewskiego⁴⁸, Leopolda Tyrmanda⁴⁹, Georges’a Simenona⁵⁰, Edmunda Osmań-

³⁰ B. Rajca, *Olówceczek się zlamal*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 65 z 17 marca, s. 5; A.L. Szczęśniak, *Nowa publikacja „Alfy”*. „Katyń, lista ofiar i zaginionych”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 124 z 29 maja, s. 2; J. Paluch, *O Katyniu nareszcie pełnym głosem*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 246 z 21/22 października, s. 5; *Fakty, dowody, polemiki. Wokół Katynia. Rozmowa z prof. Czesławem Madajczykiem. Rozmawia Janusz Czernikiewicz*, „Dziennik Polski” 1989, nr 63 z 15 lutego, s. 3; M. Toporek, *Katyń*, „Dziennik Polski” 1989, nr 181 z 4 sierpnia, s. 4.

³¹ A. Lenczowski, *Starozakonna w Polsce*, „Dziennik Polski” 1989, nr 176 z 29/30 lipca, s. 4.

³² O. Jędrzejczyk, *Warsztat profesora*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 16 z 19/20 stycznia, s. 3; J. Harasymowicz, *Takich ludzi nie ma i już nie będzie*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 6 z 10 stycznia, s. 3.

³³ 75. *Rocznica urodzin Jana Dobraczyńskiego*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 90 z 18 kwietnia, s. 1, 2.

³⁴ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 76 z 31 marca, s. 1.

³⁵ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 103 z 3 maja, s. 1.

³⁶ O. Jędrzejczyk, *Przed 50. rocznicą śmierci Aleksandra Brücknera. Wielkość w bogactwie ksiąg zawarta*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 119 z 19 maja, s. 1, 6.

³⁷ M. Lubaś-Harny, *Zagrali Jerzemu „Smutnego zbójnika”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 176 z 29/30 lipca, s. 5.

³⁸ L.M. Bartelski, *Pożegnanie w Kazimierzu*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 182 z 5/6 sierpnia, s. 5.

³⁹ U. Siemek, 85. *Rocznica urodzin Witolda Gombrowicza*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 182 z 5/6 sierpnia, s. 5, 6; P. Osuchowski, *Książki Willa Alexandrine*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 192 z 19/20 sierpnia, s. 5.

⁴⁰ O. Jędrzejczyk, 180. *Rocznica urodzin Juliusza Słowackiego. Czy Jego za grobem zwycięstwo?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 204 z 2/3 września, s. 5.

⁴¹ L. Peters, *Jak zginął Tadeusz Żeleński-Boy? Sonderaktion Krakau po lwowsku*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 290 z 13 grudnia, s. 3.

⁴² J. Atlas, *Najuprzejmiej donoszę*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 105 z 5 maja, s. 4.

⁴³ J. Kydryński, *May przywrócony*, „Dziennik Polski” 1989, nr 17 z 20 stycznia, s. 4.

⁴⁴ Jolanta Ludźmierska-Żyła, „Dziennik Polski” 1989, nr 17 z 20 stycznia, s. 6.

⁴⁵ J. Kydryński, *W Nowym Orleanie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 23 z 27 stycznia, s. 2.

⁴⁶ B.S. Kunda, *Karol Dedecius*, „Dziennik Polski” 1989, nr 87 z 13 kwietnia, s. 3.

⁴⁷ Tenże, *Z Polesia nad Odrę*, „Dziennik Polski” 1989, nr 104 z 4 maja, s. 3.

⁴⁸ Tenże, *Sprawa Wasylewskiego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 135 z 10/11 czerwca, s. 5.

⁴⁹ J. Kydryński, *Tyrmand*, „Dziennik Polski” 1989, nr 209 z 9/10 września, s. 4.

⁵⁰ M. Długosz, *Georges Simenon: Zawsze chciałem napisać książkę o radości życia*, „Dziennik Polski” 1989, nr 226 z 28 września, s. 3.

czyka⁵¹, Stefana Żeromskiego⁵², Tadeusza Konwickiego⁵³ i Arthura Koestlera⁵⁴. Pisano też o poezji polskich poetów z Wilna, odwołując się do prac krytycznoliterackich badaczy Wileńszczyzny, w tym Krzysztofa Woźniakowskiego⁵⁵, czy poezji pokolenia '68⁵⁶. Lektura gazety pokazuje, że teksty te cieszyły się zainteresowaniem czytelników. „Dziennik Polski” zamieścił bowiem list Jerzego Drobiszewskiego, w którym nawiązał do artykułu B. Kurdy o Stanisławie Wasylewskim⁵⁷. „Echo Krakowa” przedrukowało tekst z „Twórczości” poświęcony Stanisławowi Ignacemu Witkiewiczowi⁵⁸. Pisało m.in. o twórczości Stefana Maciejewskiego, Fiedora Dostojewskiego, Adama Polewki i Marka Hłaski⁵⁹.

W „Gazecie Krakowskiej” publikowano wywiady np. z autorem podręczników do nauki języków obcych Leonem Leszkiem Szkutnikiem⁶⁰ i Hanną Krall⁶¹. O książkach rozmawiano z pisarzami: Józefem Henem⁶², Czingizem Ajtmatowem⁶³, Mariem Vargasem Llosą⁶⁴, Janem Józefem Szczepańskim o organizacjach zrzeszających autorów⁶⁵. Wywiady z pisarzami drukował też „Dziennik Polski”. Rozmawiano m.in. z Eugene'em Kusielewiczem⁶⁶, Tadeuszem Kudliń-

⁵¹ J. Kydryński, *Osmięćcyk*, „Dziennik Polski” 1989, nr 238 z 12 października, s. 4.

⁵² T.Z. Bednarski, *W 125 lecie urodzin. Kraków Żeromskiego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 240 z 14/15 października, s. 3.

⁵³ J. Kydryński, *Sezon Konwickiego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 277 z 28 listopada, s. 4.

⁵⁴ Tenże, *Koestler w „Ateneum”*, „Dziennik Polski” 1989, nr 280 z 2 listopada, s. 3.

⁵⁵ B. Kunda, *W stronę Wilna*, „Dziennik Polski” 1989, nr 255 z 1 grudnia, s. 4.

⁵⁶ Tenże, *Próby zwątpienia*, „Dziennik Polski” 1989, nr 293 z 16/17 grudnia, s. 3.

⁵⁷ J. Dobiszewski, *O sprawie Wasylewskiego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 258 z 6 listopada, s. 4.

⁵⁸ W. Ziemiański, *Polska tragedia Stanisława Ignacego Witkiewicza*, „Echo Krakowa” 1981, nr 100 z 22/24 maja, s. 4.

⁵⁹ (e), „Echo Krakowa” 1981, nr 139 z 17 lipca, s. 5; (bk), *1981 r. Rok Dostojewskiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 154 z 7/9 sierpnia, s. 4; (elg), *W 25. rocznicę śmierci. Adam Polewka*, „Echo Krakowa” 1981, nr 191 z 2/4 października, s. 4; B. Henkel, *Tragiczne losy pisarza. Zwracanie honoru Markowi Hłasce*, „Echo Krakowa” 1985, nr 231 z 27/29 listopada, s. 4.

⁶⁰ *Czy możliwy jest sukces bez zmęczenia? Rozmowa z Leonem Leszkiem Szkutnikiem*. Rozmawiała E. Tosza, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 6 z 7/8 stycznia, s. 5.

⁶¹ „wierzę w rzetelne zapisywanie”. *Rozmowa z Hanną Krall*. Rozmawiała Grażyna Korzeniowska, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 239 z 13 października, s. 5.

⁶² *Nie stracić twarzy. Rozmowa z Józefem Henem*. Rozmawiała Krystyna Różanowska, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 72 z 25/25/27 marca, s. 3.

⁶³ „i słowo to jest duszą mą...”. *Rozmowa z Czingizem Ajtmatowem*. Rozmawiała Helena Galperina, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 192 z 19/20 sierpnia, s. 5.

⁶⁴ *Ameryka Łacińska: kontynent, który się zmienia. Nie było zbawienia. Rozmowa z Mariem Vargasem Llosą* wybitnym współczesnym pisarzem peruwiańskim. Rozmawiał Roman Waszewski, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 203 z 1 września, s. 5.

⁶⁵ J.J. Szczepański, *Istnienie kilku organizacji polskich to zjawisko normalne*. Rozmawiał Zbigniew Krzysztyniak, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 131 z 6 czerwca, s. 1, 2.

⁶⁶ *Przeszłość i teraźniejszość Polonii amerykańskiej z prof. Eugeniuszem Kusielewiczem — działaczem polonijnym rozmawia Grażyna Starzak*, „Dziennik Polski” 1989, nr 3 z 4 stycznia, s. 1, 2.

skim⁶⁷, Zofią Kurzową⁶⁸, Przemysławem Osuchowskim⁶⁹, Januszem Roszką⁷⁰, Władysławem Terleckim⁷¹ i Stanisławem W. Dobrowolskim⁷². Z kolei w „Echu Krakowa” można było przeczytać wywiady m.in. z Januszem Przymanowskim, który wypowiadał się o sytuacji rynku wydawniczego na początku lat 80. XX wieku⁷³, Jerzym Banachem⁷⁴, Krystyną Zbijewską⁷⁵ i Janem Józefem Szczepańskim⁷⁶. Publikowano noty pośmiertne dedykowane Arturowi Sandauerowi⁷⁷, Jerzemu Pertkowi⁷⁸, Edmundowi Osmańczykowi⁷⁹, Janinie Broniewskiej, autorce książek dla dzieci⁸⁰, czy Maciejowi Erwinowi Halańskiemu⁸¹.

W grupie tematycznej łączącej się z autorstwem/autorem znalazły się informacje mające charakter ciekawostek ze świata. Jako przykład można wskazać notatkę na temat biografii Nancy Reagan, przygotowywanej przez Kitty Kelly, czy biografii Ronalda Reagana w opracowaniu Edmunda Morrisa. Ponadto Nancy Reagan wydała pamiętniki, a córka prezydenckiej pary, Maureen, książkę *Pierwszy ojciec, pierwsza córka*⁸². Dalej informacje o pracy napisanej przez piłkarza Huga Sancheza⁸³, publi-

⁶⁷ Zawsze z teatrem. Rozmowa z Tadeuszem Kudlińskim, krakowianinem, literatą, publicystą. Rozmawia Tadeusz Z. Bednarski, „Dziennik Polski” 1989, nr 8 z 10 stycznia, s. 1, 2.

⁶⁸ Polszczyzna Lwowa. Z prof. Zofią Kurzową rozmawia Grażyna Starzak, „Dziennik Polski” 1989, nr 82 z 7 kwietnia, s. 5.

⁶⁹ Tryumf kardiochirurga. Rozmowa z Przemysławem Osuchowskim, autorem książki „Gra o życie”. Rozmawia Janusz Michalczak, „Dziennik Polski” 1989, nr 152 z 30 czerwca, s. 2.

⁷⁰ O Westerplatte — inaczej z Januszem Roszko rozmawia Andrzej Warzecha, „Dziennik Polski” 1989, nr 204 z 2/3 września, s. 6.

⁷¹ Odrębności wyobraźni. Rozmowa z Władysławem Terleckim — pisarzem. Rozmawia Grażyna Korzeniowska, „Dziennik Polski” 1989, nr 221 z 21 września, s. 4.

⁷² W kręgu spraw międzynarodowych — z drem Stanisławem W. Dobrowolskim, działaczem PPS, historykiem, autorem wspomnień „Memuary pacyfisty” (WL) rozmawia Tadeusz Z. Bednarski, „Dziennik Polski” 1989, nr 245 z 20 października, s. 1, 2.

⁷³ I na sztuce można dobrze zarobić! Rozmowa z Januszem Przymanowskim — pisarzem, posłem na Sejm. Rozmawiał Janusz Atlas, „Echo Krakowa” 1981, nr 42 z 27/28/29 lutego, s. 4.

⁷⁴ Jerzy Banach. Rozmawiała Elżbieta Grzegorzczak, „Echo Krakowa” 1981, nr 95 z 15/17 maja, s. 4.

⁷⁵ Krystyna Zbijewska. Rozmawiała Elżbieta Grzegorzczak, „Echo Krakowa” 1981, nr 95 z 15/17 maja, s. 4.

⁷⁶ Przymierze pisarzy z „Solidarnością”. Nie wymiana usług, lecz służba społeczna. Jan Józef Szczepański o porozumieniu. Rozmawiała Barbara Henkel, „Echo Krakowa” 1981, nr 216 z 6/8 listopada, s. 4.

⁷⁷ O. Jędrzejczyk, Arturowi Sandauerowi z Krakowa pożegnanie, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 164 z 14 lipca, s. 1, 4; Zmarł Artur Sandauer, „Dziennik Polski” 1989, nr 166 z 17 lipca, s. 5.

⁷⁸ Zmarł Jerzy Pertek, „Dziennik Polski” 1989, nr 162 z 12 czerwca, s. 4.

⁷⁹ Zmarł Edmund Osmańczyk, „Dziennik Polski” 1989, nr 232 z 4 października, s. 1, 2;

⁸⁰ Zmarła J. Broniewska, „Echo Krakowa” 1981, nr 34 z 17 lutego, s. 1.

⁸¹ Maciej Erwin Halański, „Echo Krakowa” 1981, nr 34 z 17 lutego, s. 1.

⁸² Jak były prezydent może dorobić, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 27 z 16 stycznia, s. 3; A. Ślus, *Pamiętniki Nancy Reagan*, „Dziennik Polski” 1989, nr 259 z 7 listopada, s. 3.

⁸³ Sanchez literatem, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 176 z 29/30 lipca, s. 2.

kacji Dawida Heymanna pt. *Kobieta o imieniu Jackie* o pozamałżeńskich eskapadach Johna Kennedy'ego⁸⁴ i biografii Margaret Thatcher⁸⁵. Szerokim echem odbił się w prasie skandal wokół brytyjskiego pisarza Salmana Rushdiego i kontrowersjach, jakie wywoła jego praca *Szatańskie wersety*⁸⁶. Innym przykładem może być informacja o książce rosyjskiego hokeisty Igora Łarionowa, wydanej w Finlandii, odslaniającej kulisy hokeja w ZSRR, w tym kwestii dopingu⁸⁷ czy Fabia Castillia o kokainowych baronach w Kolumbii⁸⁸. Pisano też o sporach wokół pracy o Andrzeju Nowosławskim autorstwa Janusza Hańderka⁸⁹.

Publikacje poświęcone grupie tematycznej wydawnictwo/wydawca/wydawca dotyczyły ogólnej sytuacji rynku wydawniczego w Polsce oraz dedykowanych konkretnym jego częściom. W kłastrze informacji dotyczących ogólnej sytuacji rynku wydawniczego w Polsce obserwujemy, że zwyczajem redakcji gazet krakowskich było dokonywanie rocznych bilansów życia społecznego, ekonomicznego, politycznego i gospodarczego. Nie mogło zabraknąć rozliczeń dotyczących ruchu wydawniczego. Przedstawiano statystykę wydawniczą minionego roku⁹⁰, jak też rozważania nt. działalności oficyn wydawniczych. Podsumowania ukazywano na tle potrzeb i preferencji czytelników. Dostrzegano błędy w polityce wydawniczej, często niezgodnej z oczekiwaniem odbiorców⁹¹. Ciekawy materiał przygotował m.in. Maciej Chrzanowski. Dziennikarz, wypowiadając się na temat książek wydanych w 1984 roku, zauważył, że w Polsce nie zestawia się list bestsellerów. Przyczyną takiego stanu są z jednej strony braki, w szczególności papieru, z drugiej możliwości poligrafii. Mimo deficytów nowości wydawnicze cieszyły się ogromnym zainteresowaniem. Niestety, według M. Chrzanowskiego nie świadczyło to o wysokim poziomie czytelnictwa Polaków. Spowodowane to było faktem, że książka stała się towarem „o znaczących walorach wymiennych”⁹². Zestawienia popularności tytułów książkowych można opracowywać według cen giełdowych, a ich nawet pobieżny przegląd

⁸⁴ *Książka o pozamałżeńskich eskapadach J. Kennedy'ego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 91 z 18 kwietnia, s. 2.

⁸⁵ A. Lenczowski, *Biograficzny bestseller*, „Dziennik Polski” 1989, nr 109 z 10 maja, s. 2.

⁸⁶ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 44 z 21 lutego, s. 1; E. Gronowska, *Wyklęty pisarz. Głowa za książkę*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 53 z 3 marca, s. 2; „Gazeta Krakowska” 1989, nr 99 z 27 kwietnia, s. 1; J. Pałka, *Wyrok Chomeiniego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 38 z 14 lutego, s. 6; W. Krupiński, *Milion dolarów za zabicie Salmana Rushdiego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 39 z 15 lutego, s. 2; A. Lenczowski, *Nagroda za ujęcie Chomeiniego*, „Dziennik Polski” 1989, nr 45 z 22 lutego, s. 2.

⁸⁷ *Łarionow o dopingu w rosyjskim hokeju*, „Dziennik Polski” 1989, nr 260 z 8 listopada, s. 4.

⁸⁸ *Sport i mafia*, „Dziennik Polski” 1989, nr 269 z 18/19 listopada, s. 5.

⁸⁹ *Sąd najwyższy podzielił racje dziennikarza*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 98 z 26 kwietnia, s. 4.

⁹⁰ „Gazeta Krakowska” 1985, nr 1 z 2 stycznia, s. 2. *Z dalekopisu*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 15 z 18 stycznia, s. 2.

⁹¹ *Jak przyszłość naszej kultury widzą sami twórcy*, „Echo Krakowa” 1981, nr 203 z 20 października, s. 2.

⁹² M. Chrzanowski, *Czytane wczoraj*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 15 z 18 stycznia, s. 3.

dowodzi, że Polacy to „naród poliglotów studiujących historię i żywoty mężów sławnych”⁹³. Interesującą dyskusję o sytuacji rynku wydawniczego na łamach „Gazety Krakowskiej” w połowie lat 80. wywołał Konrad Strzelecki⁹⁴. Odwołując się do działalności i rozwoju krakowskiego Wydawnictwa Literackiego, poruszył problemy wydawców. Stanowisko w tej sprawie przedstawili Jacek Kajtoch⁹⁵, Janusz Roszko⁹⁶ i Stanisław Stanuch⁹⁷. Zastanawiano się, co sprawia, że sytuacja rynku wydawniczego jest trudna, proces wydawniczy długi, a jakość publikacji niska. Podkreślano rolę decyzji wydawców, redaktorów, polityki promocyjnej wydawnictw. Dowodząc jednocześnie, że redaktorzy i doradcy nie orientują się w potrzebach rynku księgarskiego, co skutkuje kryzysem wydawniczym. Wyrażano przekonanie o potrzebie opracowania dla wydawnictw czytelnych kryteriów literackich i ideowych. Teksty dotyczące kryzysu na rynku wydawniczym obecne były przez cały badany okres.

W 1989 roku obserwujemy zmiany w narracji dokonywanych bilansów. Obok statystyki wydawniczej pojawiają się materiały mówiące o wydaniu dzieł pisarzy obecnych dotychczas w tzw. drugim obiegu czy w wydawnictwach emigracyjnych. Dzienniki krakowskie witają czytelników nie przeglądem dokonań wydawniczych, ale zmianą polityki wydawniczej oficyn i analizą oferty kulturalnej. W takim tonie utrzymany jest np. tekst Zdzisławy Otałęgi, która odnosząc się do planów Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, pisała o bestsellerach mających się ukazać w 1989 roku, czy tekst Andrzeja Warzechy, który przedstawił aktualny stan kultury⁹⁸. Pojawia się wiele słów krytyki pod adresem spóźnionej informacji o książce, przedawnionych recenzjach. Nadal podkreśla się brak papieru, wzrost cen, w tym za usługi poligraficzne. Widoczny jest też przekaz o koniecznych zmianach nie tylko w repertuarze czy liczbie nakładów. Informacje o braku papieru były obecne w prasie krakowskiej do końca 1989 roku⁹⁹. Pisząc o stanie polskiej książki, informowano o wnioskach wpływających do Ministerstwa Kultury w sprawie rejestracji prywatnych wydaw-

⁹³ Tamże.

⁹⁴ K. Strzelecki, *Gdzie pisarz ma wydawać książki?*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 25 z 30 stycznia, s. 1, 3.

⁹⁵ J. Kajtoch, *Gdzie pisarz ma wydawać książki? Zaczniemy od najważniejszego*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 37 z 13 lutego, s. 3.

⁹⁶ J. Roszko, *Gdzie pisarz ma wydawać książki?*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 41 z 18 lutego, s. 1, 3.

⁹⁷ S. Stanuch, *Gdzie pisarz ma wydawać książki — ciąg dalszy dyskusji. Najlepiej zostać znanym twórcą*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 56 z 7 marca, s. 1, 3.

⁹⁸ Z. Otałęga, *Nie przegapmy bestsellerów dotychczas nie wydanych w Polsce. Pozycja Gustawa Herlinga-Grudzińskiego, Aleksandra Wata, Michaila Bułhakowa, Władimira Nabokowa*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 16 z 19 stycznia, s. 1, 4; A. Warzecha, *Kto ratuje nasz prestiż?*, „Dziennik Polski” 1989, nr 41 z 17 lutego, s. 3.

⁹⁹ A. Szymańska, *Papier tylko... na papierze*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 152 z 30 czerwca, s. 5.

nictw, brakach zwłaszcza literatury edukacyjnej i pięknej¹⁰⁰. Pojawiały się rozważania na temat miejsca i roli oficyn prywatnych na rynku wydawniczym. Dostrzegano konieczność opracowania reguł i zasad wydawniczych, kodeksu etycznego postępowania wydawców, opracowania form ochrony książek i czytelnika¹⁰¹, pisano, że następuje pauperyzacja twórców, działaczy kultury i odbiorców, niebezpieczna w skutkach. Zgłaszano potrzebę opracowania ustawy o prawie wydawniczym¹⁰². Coraz większą uwagę poświęcano wydawnictwom tzw. drugiego obiegu, emigracyjnym¹⁰³. Drukowano materiały dotyczące działalności wydawnictw, zamierzających publikować w Polsce dzieła autorów emigracyjnych¹⁰⁴ oraz dyskusje na temat wizji rynku wydawniczego w okresie przemian społecznych i gospodarczych. Pisano, że rynek książki jest „jedynym objawem rewolucji bez rewolucji”¹⁰⁵. W dyskusji o sytuacji rynku wydawniczego widoczne było zainteresowanie nowymi zagadnieniami, tj. promocją książki¹⁰⁶, dostrzegano pluralizm wydawniczy oraz niezależność wydawniczą¹⁰⁷. Donoszono, że następują zmiany w polityce wydawniczej oraz że oficyny wypełniają zaległości w wydawaniu książek pisarzy, których twórczość nie była obecna w oficjalnym obiegu¹⁰⁸. Podkreślano rolę wydawców i potrzebę jakości publikowanych wydawnictw. Pisząc o potrzebie konkurencji wydawniczej, cytowano m.in. wypowiedzi dyrektora warszawskich „Arkad” Eugeniusza Piliszka, według którego jest to „zdrowe zjawisko, sprzyja poszukiwaniom nowych rozwiązań, co jest korzystne dla czytelnika”¹⁰⁹. Stałą praktyką była publikacja sprawozdań ze spotkań i posiedzeń Zespołu Książki Narodowej Rady Kultury¹¹⁰. Zauważano, że wydawcy nie realizują planów wydawniczych, co w nowych warunkach społecznych i ekonomicznych prowadzi do „kurczenia się gigantów wydawniczych”¹¹¹. Pod koniec 1989 roku rozpoczęto dyskusję na temat zniesienia cenzury. Notowano, że spośród 3701 zarejestrowanych czasopism zwolnionych z kontroli wstępnej jest 929 tytułów (w tym czasopisma środowisk naukowych, fachowe, popularnonaukowe, prasa hob-

¹⁰⁰ Z. Otałęga, *O stanie polskiej książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 18 z 21/22 stycznia, s. 1, 2.

¹⁰¹ A. Szymańska, *Przepychanka wśród wydawców. Efemerydy kontra odyńce*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 47 z 24 lutego, s. 4.

¹⁰² A. Warzecha, *Czarne chmury nad książką*, „Dziennik Polski” 1989, nr 94 z 21 kwietnia, s. 5.

¹⁰³ J. Atlas, *Życie towarzyskie i uczuciowe*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 122 z 26 maja, s. 5; P. Osuchowski, *Łączenie... podzielonej*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 134 z 9 czerwca, s. 3.

¹⁰⁴ U. Orman, *Otwarcie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 71 z 25/26/27 marca, s. 4, 6.

¹⁰⁵ J. Atlas, *Pomniejszanie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 82 z 7 kwietnia, s. 5.

¹⁰⁶ *Jak umocnić rynek książki?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 130 z 5 czerwca, s. 5.

¹⁰⁷ R. Giedrojc, *Pluralizm w eterze*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 159 z 8/9 lipca, s. 3, 6; J. Rajpert, *„Odpąstwowienie kultury” Na żywioł?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 209 z 8 września, s. 5.

¹⁰⁸ *Bulhakow i Solżenicyn — wydania nowych przekładów*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 219 z 20 września, s. 5.

¹⁰⁹ A. Warzecha, *Cena strachu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 29 z 3 lutego, s. 3.

¹¹⁰ „Dziennik Polski” 1989, nr 26 z 31 stycznia, s. 6.

¹¹¹ (mich), *Książki na zamówienie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 244 z 19 października, s. 1, 4.

bistyczna, lokalne, niektóre pisma wyznaniowe) oraz publikacje naukowe, podręczniki szkolne i książki stanowiące przekaz wiary¹¹².

Redakcje dzienników krakowskich, zgodnie z monopolistycznym modelem systemu prasowego PRL-u, zależnym od strategicznych lub wizerunkowych potrzeb władzy, najwięcej uwagi poświęcały działalności RSW „Książka – Prasa – Ruch”. Pisano o zebraniach, posiedzeniach Rady Nadzorczej, wynikach działalności spółdzielni oraz uwarunkowanych jej prac i wyzwaniach¹¹³. Notowano spotkania, konferencje przedstawicieli władz poświęcone rozwiązaniu problemów związanych z produkcją książek, w szczególności w zakresie stanu zapatrzania w papier, ograniczenia nakładów książek¹¹⁴. W 1989 roku pisano o programie przeobrażeń i zmian tej instytucji, zapowiadając m.in. sukcesywną likwidację deficytowych tytułów wydawniczych, podjęcie różnorodnej działalności ekonomicznej i uzupełnienie profilu¹¹⁵.

Do połowy lat 80. XX w. w prasie krakowskiej informacje nt. wydawnictw zamieszczano, prezentując daną książkę. Zdarzało się, że lektura recenzji przynosiła niekiedy dane na temat wydawnictw niezależnych, np. o warszawskiej Niezależnej Oficynie Wydawniczej NOWa¹¹⁶. Zazwyczaj pisano o Wydawnictwie Literackim, „Arkadach”, Wydawnictwie Szkolnym i Pedagogicznym, Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”, Spółdzielni Wydawniczo-Handlowej „Książka i Wiedza”, Wydawnictwie MON, Wydawnictwie PTTK „Kraj”, Wydawnictwie Artystycznym i Filmowym, Krajowej Agencji Wydawniczej, ofercie wydawnictw harcerskich¹¹⁷. Z wydawnictw zagranicznych odnajdujemy informacje m.in. o oficynach radzieckich oraz niemieckich (np. Urania Verlag), czeskosłowackich (Młada Fronta), włoskich (Vanni Scheiwiller), szwajcarskich („Birkhäuser Verlag”) czy bestsellerach we Francji¹¹⁸. Pisano o zainteresowaniu polskimi autorami na światowym rynku wydawniczym. Donoszono, że „Agencja Autorska” zawarła kilkaset umów z wydawcami zagranicznymi, w tym w USA, Japonii, Francji czy RFN. Uwagę obcych wydawców skupiały na-

¹¹² *Jakie czasopisma i które książki zwolnione są od cenzury?*, „Dziennik Polski” 1989, nr 267 z 16 listopada, s. 2.

¹¹³ „Gazeta Krakowska” 1985, nr 26 z 31 stycznia, s. 2.

¹¹⁴ *Trzeba wyjaśnić co naprawdę dzieje się z papierem*, „Echo Krakowa” 1981, nr 132 z 8 lipca, s. 1, 2.

¹¹⁵ (sar), *Krakowskie reprezentować będzie 40 delegatów*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 265 z 14 listopada, s. 1, 5; *Zmiany w „RSW” Książka – Prasa – Ruch*, „Dziennik Polski” 1989, nr 258 z 6 listopada, s. 1, 4.

¹¹⁶ „Echo Krakowa” 1981, nr 85 z 30 kwietnia i 1/3 maja, s. 4.

¹¹⁷ (kk), *Spotkania z literaturą i sztuką*, „Echo Krakowa” 1985, nr 7 z 10 stycznia, s. 5; (dag), *Z kart „Wierchów”*, „Echo Krakowa” 1985, nr 27 z 7 lutego, s. 6; (za), *195 tytułów w 4700 egzemplarzach. Dobry rok Wydawnictwa Literackiego*, „Echo Krakowa” 1985, nr 30 z 12 lutego, s. 3; W. Gaberle, *Tęsknota...*, „Echo Krakowa” 1985, nr 35 z 19 lutego, s. 3; *W Wydawnictwie „Książka i Wiedza”*, „Echo Krakowa” 1989, nr 2 z 5 stycznia, s. 2.

¹¹⁸ *Przepowiednie Nostradamusa bestsellerem francuskim*, „Echo Krakowa” 1981, nr 161 z 24 sierpnia, s. 1; J. Dużyk, *Artyści krakowscy w Mediolanie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 36 z 11/12 lutego, s. 5; „Echo Krakowa” 1981, nr 216 z 6/8 listopada, s. 2.

zwiska takich autorów, jak Stanisław Lem, Wisława Szymborska, Kazimierz Mo-
czarski, Czesław Miłosz, Jerzy Andrzejewski, Tadeusz Konwicki, Władysław Ter-
lecki, Maria Nurowska, Piotr Wojciechowski czy Hanna Krall¹¹⁹. Negatywnie w tym
okresie oceniano m.in. Wydawnictwo PAX. W 1989 roku zaczynają się pojawiać
teksty o nowych wydawnictwach, w tym Oficynie Wydawniczej „Cracovia”¹²⁰. In-
formowano o wznowieniu pod kierownictwem Andrzeja Micewskiego działalności
„Verum”, istniejącego na początku lat 70. XX w.¹²¹ Pisano o Wydawnictwie „Sport
i Turystyka”, Wydawnictwie Komunikacji i Łączności, podkreślając jej sukces wy-
dawniczy z ostatnich piętnastu lat, jakim okazała się książka Zbigniewa Klimeckiego
i Ryszarda Podolaka *Jeżdżę samochodem polski fiat 126p*¹²². Przybliżono działalność
Wydawniczej Oficyny Literatów „Rój”¹²³. „Dziennik Polski” pisał o publikacjach
drugiego obiegu wydanych przez „Alfę”¹²⁴. Przedstawił opinie nt. Polskiego Wy-
dawnictwa Muzycznego¹²⁵, przybliżył Wydawnictwo Centuś¹²⁶ i Brockhaus¹²⁷.
W tonie sensacji podawano informacje o wydawnictwach w Wietnamie czy Chinach.
Pisano:

wydawnictwa propagujące kult przemocy, opisujące sensacyjne przestępstwa kryminalne
oraz publikacje pornograficzne sprzedają księgarnie prywatne, autorów wietnamskich
i chińskich. W kraju funkcjonuje 100 wydawnictw nie posiadających zezwoleń, 30%
publikacji nie jest sygnowana przez żadne wydawnictwo¹²⁸.

Odnotowano akcje zwalczania publikacji pornograficznych w Chinach. Konfiskatą
objęte były też książki ukazujące nagie ciało kobiety lub mężczyzny i to niezależnie
od tego, czy posiadały wartość estetyczną¹²⁹.

¹¹⁹ B. Henkel, *Lem nadal pierwszy. Polskie książki czyta cały świat*, „Echo Krakowa” 1981, nr 7 z 10/11 stycznia, s. 4.

¹²⁰ *Powstała Oficyna Wydawnicza „Cracovia”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 10 z 12 stycznia, s. 2; „Gazeta Krakowska” 1989, nr 37 z 13 lutego, s. 2; J. Kydryński, *Ruch w oficynie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 215 z 15 września, s. 4.

¹²¹ *Wydawnictwo katolickie „Verum” wznowia działalność*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 37 z 13 lutego, s. 2.

¹²² *O witrynie Wydawnictw Komunikacji i Łączności*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 30 z 4/5 lu-
tego, s. 8.

¹²³ J. Atlas, *Bajki dla dorosłych*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 111 z 12 maja, s. 5.

¹²⁴ (mich), *Atrakcje „Alfy” z drugiego obiegu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 6 z 7/8 stycznia, s. 2.

¹²⁵ (mich), *Niespodzianki dla melomanów*, „Dziennik Polski” 1989, nr 13 z 16 stycznia, s. 3, 4.

¹²⁶ *Zamiast biura — jedno biurko. Rusza manufaktury wydawniczej Centuś. Rozmowa ze Zdzisławą Zegadłówną — właścicielką manufaktury. Rozmawia Izabela Wesółowska-Jarema*, „Dziennik Pol-
ski” 1989, nr 72 z 25/26/27 marca, s. 7.

¹²⁷ (A. Śl.), *Album o Krakowie w języku niemieckim*, „Dziennik Polski” 1989, nr 95 z 22/23
kwietnia, s. 6.

¹²⁸ *Nielegalne wydawnictwa w Wietnamie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 153 z 1/2 lipca, s. 2.

¹²⁹ J. Pałka, *Chiny: polityka i pornografia*, „Dziennik Polski” 1989, nr 206 z 5 września, s. 5.

Następna grupa tematyczna odnosząca się do wydawnictw przynosiła materiały związane z rynkiem książki dla dzieci i młodzieży. Obecność tego zagadnienia była widoczna w całym badanym okresie, a ogólna tendencja jego zasięgu stabilna. Dominowały publikacje, w których akcentowano „głód książki dla dzieci i młodzieży”. Pisano, że nie istnieje krytyka interesująca się tą literaturą¹³⁰. Rolę książek dla młodego odbiorcy pełniła prasa („Miś”, „Świerszczyk”, „Świat Młodych”). Krytykowano wydawnictwa polonijne¹³¹. Za godne uwagi uważano wydawnictwa Krajowej Agencji Wydawniczej, „Czytelnika” i „Iskier”. Dostrzegano potrzebę publikacji o współczesności, kształtujących świadomość społeczną. Podkreślano rolę prasy dla dzieci i młodzieży, podnoszono problem jej dystrybucji¹³².

Grupa tematyczna — rynek książki naukowej — reprezentowała stanowisko środowisk naukowych, w szczególności Polskiej Akademii Nauk, wobec tego segmentu rynku książki¹³³. Pisano w niej o działalności Państwowego Wydawnictwa Naukowego. Donoszono, że najbardziej oczekiwanymi pozycjami są encyklopedie i słowniki języka polskiego. Uznawano je za książki pierwszoplanowe, od których zaczyna się edukacja i rozwój czytelnictwa. Podkreślano, że plany PWN w połowie lat 80. XX w. w tej dziedzinie przedstawiały się skromnie. Za błąd uważano pojawianie się książek luksusowych, w tym drukowanych za granicą¹³⁴. W 1989 roku pisano, że „książka naukowa” nie opłaca się ani autorowi, ani wydawcy, ani księgarzowi. Tylko student i pracownik naukowy „biega z wywieszonym językiem w jej poszukiwaniu, a potem przepłaca różnym prywatnym firmom za wykonanie kserokopii”¹³⁵.

Wypowiadano się na temat literatury fachowej, wiele uwagi poświęcając pracom z zakresu rolnictwa, medycyny¹³⁶. Pisano o książce szkolnej. W połowie lat 80. dominowały teksty informujące o brakach na rynku podręczników. Notowano, że w punktach makulatury znajdują się pozycje, których brakuje. Apelowano o wprowadzenie możliwości wymiany przyniesionych na składy materiałów na podręczniki. Dalsza lektura krakowskich gazet pokazała, że akcja nie przyniosła efektów¹³⁷. Sprawa podręczników wróciła na łamy dzienników w połowie roku 1989, kiedy zmieniły się zasady ich udostępniania uczniom, a decyzją Ministra Edukacji Naro-

¹³⁰ *Literaturze trzeba zaufać by mogła stworzyć prawdziwy obraz rzeczywistości. „Echo” rozmawia z J.J. Szczepańskim — prezesem ZLP. Rozmawiała Elżbieta Grzegorzczak, „Echo Krakowa” 1981, nr 9 z 13 stycznia, s. 1, 2.*

¹³¹ M. Chrzanowski, *Nie czytaj mi mamo*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 27 z 1 lutego, s. 3.

¹³² *Czytelnicy czekają, pisma są..., ale w magazynach, Rozmowa z dyrektorem Drukarni Wydawniczej Tadeuszem Zachariaszem. Rozmawiała B. Palczyńska, „Echo Krakowa” 1981, nr 9 z 13 stycznia, s. 5.*

¹³³ *List otwarty*, „Echo Krakowa” 1981, nr 133 z 9 lipca, s. 2.

¹³⁴ „Gazeta Krakowska” 1985, nr 49 z 23/24 lutego, s. 1, 4.

¹³⁵ B. Miś, *Alarm dla książki naukowej*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 117 z 19 maja, s. 5.

¹³⁶ T. Ordyk, *Uprawianie... lektury*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 54 z 5 marca, s. 4.

¹³⁷ (m.j), *W punktach makulatury leżą cenne książki*, „Echo Krakowa” 1981, nr 166 z 28/30 sierpnia, s. 7.

dowej podręczniki dla początkowych klas w szkołach podstawowych zostały dopuszczone do wolnej sprzedaży¹³⁸. Pojawiała się też krytyka niektórych pozycji szkolnych, np. pracy Kazimierza Bukowskiego pt. *Biblia a literatura polska*, wydanej przez WSiP. W 1989 roku krakowskie redakcje dzienników interesowały się problemami Polonii. Pisano o Polskiej Macierzy Szkolnej. Wiele kontrowersji budziły podręczniki do nauki historii. Dopiero wydana *Encyklopedia języka polskiego* była pierwszą pozycją powszechnie zaakceptowaną przez szkoły polonijne. Podkreślano jednak, że „czasy sprzyjają ułożeniu sensownych stosunków z Polską Macierzą Szkolną”¹³⁹. Echem odbiła się w prasie krakowskiej akcja Federacji Młodzieży Walczącej w Gdańsku i Sopocie, której członkowie palili podręczniki do języka rosyjskiego¹⁴⁰.

Na temat rynku prasy na łamach krakowskich dzienników publikowano teksty poświęcone jego ówczesnej charakterystyce, rozwojowi i przeobrażeniom. Uzupełnieniem były materiały dotyczące historii prasy. Obecna była krytyka rynku prasowego, w tym kolportażu¹⁴¹, wzrostu cen, malejących nakładów, złej jakości gazet i czasopism¹⁴². Pisząc o deficytach, pytano, czy wybrakowane przez drukarnie pisma muszą być przeznaczane na makulaturę¹⁴³. Pojawiały się informacje dotyczące strajku drukarzy i pracowników kolportażu. Wśród wiadomości związanych z kolportażem prasy znalazły się doniesienia o sposobach rozwiązania kryzysu przez RSW¹⁴⁴. W połowie lat 80. w ponurych rozważaniach o prasie pojawiały się informacje nt. „głodu prasy”. Przybliżając sytuację wydawnictw prasowych, notowano jedynie stabilną na rynku pozycję czasopism literackich i społeczno-literackich¹⁴⁵. W 1989 roku pisano:

¹³⁸ (mr), *Niektóre podręczniki do szkół podstawowych w wolnej sprzedaży. Czy wszyscy uczniowie rozpoczną nowy rok z kompletem książek?*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 136 z 12 czerwca, s. 5; (mr), *Nie wszystkie podręczniki wydrukowano na czas*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 201 z 30 sierpnia, s. 6; (jas), *Czy wszystkich będzie stać na komplet podręczników?*, „Dziennik Polski” 1989, nr 199 z 28 sierpnia, s. 5; J. Rajpert, *Wolna sprzedaż bez towarów*, „Dziennik Polski” 1989, nr 212 z 12 września, s. 3.

¹³⁹ J. Hańderek, *Różne sprawy Polonii*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 23 z 27 stycznia, s. 3.

¹⁴⁰ *Wiec połączony z paleniem książek*, „Dziennik Polski” 1989, nr 258 z 6 listopada, s. 1; *Anty-radziecka demonstracja w Sopocie. Niszczenie i palenie podręczników*, „Dziennik Polski” 1989, nr 260 z 8 listopada, s. 2.

¹⁴¹ „Echo Krakowa” 1981, nr 74 z 14 kwietnia, s. 5; (mar), *Dyskusje z których nic nie wynika. Kolportaż prasy nadal pod znakiem zapytania*, „Echo Krakowa” 1981, nr 88 z 6 maja, s. 3; *Zasady prenumeraty czasopism przysporzą nam niemałych kłopotów*, „Echo Krakowa” 1981, nr 216 z 6/8, s. 2.

¹⁴² *Prasa drożeje*, „Echo Krakowa” 1981, nr 124 z 26/28 czerwca, s. 6.

¹⁴³ *Czy nie szkoda przeznaczать wybrakowanych przez drukarnię tygodników i innych wydawnictw na makulaturę*, „Echo Krakowa” 1981, nr 90 z 8/10 maja, s. 3; *Tańsza prasa z wadami w druku w sprzedaży*, „Echo Krakowa” 1981, nr 154 z 7/9 sierpnia, s. 2.

¹⁴⁴ Zob. m.in.: „Echo Krakowa” 1981, nr 220 z 12 listopada, s. 2; „Echo Krakowa” 1981, nr 221 z 13/15 listopada, s. 2; „Echo Krakowa” 1981, nr 223 z 17 listopada, s. 2; „Echo Krakowa” 1981, nr 225 z 19 listopada, s. 2.

¹⁴⁵ M. Chrzanowski, *Literatura ostatniego tygodnia*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 9 z 11 stycznia, s. 3.

niezręcznie jest krytykować bratnią firmę należącą do koncertu RSW „Prasa – Książka – Ruch”, ale zobowiązują nas do tego coraz ostrzejsze w tonie głosy czytelników. Kioski z gazetami giną nam dosłownie w oczach, a poczta, z którą „Ruch” zawarł w imieniu swoich klientów umowę, odmawia dostarczania do domów zaprenumerowanej prasy. Inaczej mówiąc, źle się dzieje¹⁴⁶.

Pod koniec 1989 roku pytano, czy „powstanie prasa złotego środka” i jaka powinna być przyszłość RSW. Pisano, że: „popularyzując idee prasy złotego środka, trzeba pamiętać o uniezależnieniu redakcji od wszelkich zewnętrznych nacisków. Muszą one same decydować. Ich egzystencję na rynku wydawniczym przesądzi po prostu sam czytelnik, wybierając ten czy ów tytuł”¹⁴⁷. Z kolei w „Dzienniku Polskim” czytamy: „cała ewolucja prasy odbywa się w kierunku pism środka, pism w jakimś sensie niezależnych. Pism, które czytelnik odbiera jako adresowane bezpośrednio do niego, a nie jako przekładnie czy kolejne ogniwo łączące partię ze społeczeństwem”¹⁴⁸. Pojawiały się dyskusje na temat przemian rynku mediów. Głos zabrali m.in. publicysta, dziennikarz, pisarz i dyplomata, działacz opozycji demokratycznej w okresie PRL Jerzy Surdykowski oraz publicysta i pisarz przez wiele lat związany z „Dziennikiem Polskim” Bruno Miecugow¹⁴⁹. Szczególnie interesujące są materiały poświęcone poszczególnym dziejom i charakterystyce tytułów prasowych, np. „Dziennikowi Polskiemu”¹⁵⁰, „Tygodnikowi Powszechnemu”¹⁵¹, „Życiu Literackiemu”¹⁵² czy tygodnikowi „Veto”¹⁵³. W 1989 roku pojawiają się informacje o nowych tytułach prasowych, którym towarzyszył przegląd ich zawartości (np. o magazynie ekologicznym „Eko”¹⁵⁴). Inne nowe tytuły prasowe to m.in. „Po prostu”¹⁵⁵, „Głos”¹⁵⁶, „Almanach Młodych”¹⁵⁷; „Zda-

¹⁴⁶ Z dyrektorem Przedsiębiorstwa Upowszechniania Prasy i Książki Ruch w Krakowie Zygmuntem Kopaczem o niedostatecznej prasie i nieczynnych kioskach. Rozmawia Janusz Jakubowski, „Dziennik Polski” 1989, nr 58 z 9 marca, s. 6.

¹⁴⁷ (lp), *Czy powstanie prasa złotego środka?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 230 z 2 października, s. 1, 4.

¹⁴⁸ (g), *Czytelnika nie interesuje szyld*, „Dziennik Polski” 1989, nr 231 z 4 października, s. 1, 2.

¹⁴⁹ J. Surdykowski, *Propaganda czy komunikacja społeczna?*, „Dziennik Polski” 1989, nr 243 z 18 października, s. 3; B. Miecugow, *Długomyślność i propaganda*, „Dziennik Polski” 1989, nr 244 z 19 października, s. 1, 4.

¹⁵⁰ *40 lat „Dziennika Polskiego” — odbudowa słowa niepodległego*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 21 z 25 stycznia, s. 1, 7.

¹⁵¹ W. M., *Kilka pytań do redakcji „Tygodnika Powszechnego”*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 35 z 11 lutego, s. 3.

¹⁵² „Gazeta Krakowska” 1989, nr 95 z 22/23 kwietnia, s. 5.

¹⁵³ „Echo Krakowa” 1985, nr 28 z 8 lutego, s. 5.

¹⁵⁴ (Pa), *Ukazał się magazyn „Eko”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 10 z 12 stycznia, s. 6.

¹⁵⁵ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 115 z 17 maja, s. 2.

¹⁵⁶ (jack), *Magazyn „Głos”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 124 z 29 maja, s. 2.

¹⁵⁷ O „Almanachu Młodych”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 150 z 28 czerwca, s. 3.

nie”¹⁵⁸, „Urania”, „Odra”¹⁵⁹. Niekiedy tytuły przedstawiano na tle segmentu prasowego, do którego się zaliczały. Tak było w przypadku ukazującego od stycznia 1989 roku w nowej formule miesięcznika „Wiedza i Życie”, kiedy to czytelnik uzyskiwał podstawowe informacje o czasopiśmie popularnonaukowych w Polsce¹⁶⁰. Obecne były też teksty przynoszące charakterystykę danej grupy wydawnictw prasowych np. dla mniejszości¹⁶¹. Uzupełnienie stanowiły materiały dotyczące likwidacji nieregularnych pism RSW¹⁶² czy tytułów prasowych wydawanych nakładem towarzystw¹⁶³. Krakowskie dzienniki nie tylko przybliżały czytelnikom rynek prasowy, ale też wypowiadały się nt. jakości prasy pod względem merytorycznym i edytorskim¹⁶⁴.

W połowie lat 80. pojawiały notatki dotyczące technologii wydawniczej, obejmującej m.in. książki mówionej. Informowano, że zainteresowaniem czytelników cieszy się zbiór nagrany na kasetach magnetofonowych wydawany przez warszawski Zakład Wydawnictw i Nagrań Polskiego Związku Niewidomych. Wśród nagrań kasetowych znalazły się m.in. poezje Edwarda Stachury, Tadeusza Różewicza, Sławomira Mrożka i proza Melchiora Wańkowicza¹⁶⁵.

Wśród teksów poświęconych wydawcom odnajdujemy materiały dedykowane Jerzemu Wittlinowi. Podkreślano nie tylko znaczenie jego twórczości literackiej, ale w zasadniczej mierze wkład w rozwój ruchu wydawniczego jako kierownika wydawnictwa „Iskry”, redaktora Wydawnictw Artystycznych i Filmowych i inicjatora poczytnych cykli książkowych, serii satyryczno-humorystycznych¹⁶⁶. Publikowano rozmowy z wydawcami: m.in. z Władysławem Negreyem, dyrektorem Krakowskiego Oddziału Państwowego Wydawnictwa Naukowego¹⁶⁷. Do dyskusji o rynku w kontekście przemian zaproszono też Andrzeja Kurza, dyrektora Wydawnictwa Literackiego¹⁶⁸. O polityce wydawnictwa „Interpress” opowiadał jego redak-

¹⁵⁸ (H. K), *Piąty numer „Zdania”. Gdy zdarzenia pędzą...*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 162 z 12 lipca, s. 4.

¹⁵⁹ L. Peters, *Cenione periodyki na krawędzi katastrofy!*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 282 z 4 grudnia, s. 3.

¹⁶⁰ L. Peters, *Popularnie o nauce*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 24 z 28/29 stycznia, s. 5.

¹⁶¹ J. Hańderek, *Obok Ukraińców i Białorusinów także Bułgarzy i ... Wietnamczycy*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 212 z 12 września, s. 5.

¹⁶² A. Warzecha, *Kultura bez sentymentu*, „Dziennik Polski” 1989, nr 275 z 25/25 listopada, s. 3.

¹⁶³ W. Taczanowski, *Dwa oblicza kryzysu. O ostatnim numerze „Informatora Ogrodniczego”*, „Dziennik Polski” 1989, nr 285 z 7 grudnia, s. 3.

¹⁶⁴ J. Kydryński, *Uwaga korekta!*, „Dziennik Polski” 1989, nr 35 z 10 lutego, s. 4.

¹⁶⁵ „Ojciec chrzestny” nagrany na... 21 kasetach, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 10 z 12/13 stycznia, s. 1, 6.

¹⁶⁶ Jerzy Wittlin odznaczony Krzyżem Komandorskim OOP, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 8 z 10 stycznia, s. 1–2; „Echo Krakowa” 1985, nr 7 z 10 stycznia, s. 2.

¹⁶⁷ *Jestem przeciwny wszelkiej negocjacji. Rozmowa z Władysławem Negreyem, dyrektorem krakowskiego Oddziału Państwowego Wydawnictwa Naukowego. Rozmawiała Izabela Pieczara*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 112 z 13/14 maja, s. 3.

¹⁶⁸ (zew), *Od deklaracji ważniejsze są czyny*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 127 z 1 czerwca, s. 3.

tor naczelny Jan Topolewski¹⁶⁹. Rozmawiano z Aleksandrem Krawczukiem, który stwierdził, że „chciałby założyć trzeci obieg. Pierwszy — rządowy, drugi w dziwacznej sytuacji, rzekomo nielegalny, naprawdę podporządkowany rządowi, gdzie ma wydawać ktoś apolityczny?”¹⁷⁰. Na łamach „Gazety Krakowskiej” i „Dziennika Polskiego” wypowiedział się też Sławomir J. Tabkowski, prezes RSW „Prasa – Książka – Ruch”¹⁷¹. „Dziennik Polski” zamieścił wywiad z dyrektorem Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich Aleksandrem Tulczyńskim¹⁷², Aliną Kalczyńską, artystką i żoną włoskiego wydawcy Vanniego Scheiwillera, darczyńcy serii „Antica Madre” dla Biblioteki Jagiellońskiej¹⁷³, i dyrektorem naczelnym wydawnictwa „Alfa” Jerzym Wysokińskim¹⁷⁴.

Materiały dotyczące drukarni nie były licznie reprezentowane na łamach codziennej prasy Krakowa, jednak notujemy np. dotyczący warszawskiego Domu Słowa Polskiego. Ukazał się on z okazji 35-lecia działalności instytucji¹⁷⁵. Skąpo reprezentowany był temat introligatorni. Wyjątkiem są teksty poświęcone działalności Krakowskiej Spółdzielni Rękodzieła Artystycznego „Starodruk” i rozmowa z Janem Przepiorem, najstarszym krakowskim introligatorem¹⁷⁶.

W badanej zawartości krakowskich dzienników można wskazać kilka obszarów zagadnień odnoszących się do tematu — księgarnie. Opisywano rynek księgarski lat 80. w Polsce¹⁷⁷, prezentowano działalność wybranych księgarni, w szczególności krakowskich. Dzieląc się obserwacjami nt. sytuacji na rynku księgarskim, podkreślano wieloletni kryzys w branży. Pisano o braku pozycji książkowych, wysokich cenach, przedstawiano propozycje rozwiązania problemów związanych z dystrybucją

¹⁶⁹ *Seks, polityka i nie tylko. Rozmowa z Janem Topolewskim, naczelnym redaktorem Wydawnictwa „Interpress”. Rozmawiał Janusz Krawczyk, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 140 z 16 czerwca, s. 5.*

¹⁷⁰ *Rozmowa z prof. Aleksandrem Krawczukiem. Postanowiłem zostać wydawcą trzeciego obiegu. Rozmawiała Izabela Pieczara, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 231 z 4 października, s. 3.*

¹⁷¹ *Bez nowej lewicy nie będzie demokracji w Polsce. Rozmowa z dr. Sławomirem J. Tabkowskim, prezesem RSW „Książka – Prasa – Ruch”. Rozmawiał Stanisław Rydz, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 292 z 15 grudnia, s. 1, 5; Wybór należy do czytelników z drem Sławomirem Tabkowskim, prezesem RSW „Książka – Prasa – Ruch” rozmawia Kazimierz Starowicz, „Dziennik Polski” 1989, nr 289 z 12 grudnia, s. 1, 6.*

¹⁷² *„Medycyna naturalna” — czyli nie tylko bestsellery. Rozmowa z dr. Aleksandrem Tulczyńskim, dyrektorem, redaktorem naczelnym Państwowego Zakładu Wydawnictw Lekarskich. Rozmawia Janusz Krawczuk, „Dziennik Polski” 1989, nr 225 z 27 września, s. 3.*

¹⁷³ *Artystka i wydawca. Wywiad z Aliną Kalczyńską. Rozmawia Marian Nowy, „Dziennik Polski” 1989, nr 110 z 11 maja, s. 4.*

¹⁷⁴ *General tego nie czytał. Rozmowa z dyrektorem naczelnym wydawnictwa „Alfa” Jerzym Wysokińskim. Rozmawia Janusz Michalczak, „Dziennik Polski” 1989, nr 282 z 4 grudnia, s. 2.*

¹⁷⁵ *35-lecie Domu Słowa Polskiego, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 167 z 19 lipca, s. 2.*

¹⁷⁶ *(Koż), W „Starodruku”. Klasycy literatury przywdziewają nowe szaty, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 33 z 8 lutego, s. 8; Pożegnanie mistrza. Z Janem Przepiorem najstarszym introligatorem w Krakowie rozmawia Andrzej Warzecha, „Dziennik Polski” 1989, nr 63 z 15 marca, s. 1.*

¹⁷⁷ *M. Kiedacz, Na księgarskim rynku. Złudny dostatek. „Dziennik Polski” 1989, nr 241 z 16 października, s. 3.*

książek¹⁷⁸. Opisywano organizacje i zasady działania Domu Książki¹⁷⁹. Sprzedaż nowości w krakowskich księgarniach zobrazowana została m.in. przez Jerzego Pilcha, który pisał:

w księgarniach nadal szerzy się korupcja, [...] a oparta na niezmiennych zasadach sprzedaż książek staje się reliktem dawnego reżimu [...]. Wielokrotne w ciągu dnia odwiedzanie punktów sprzedaży (księgarni) nie daje rezultatów. Książki rzadkie i poszukiwane nie pojawiają się w ogóle na księgarskich półkach. Ukazały się książki, o których istnieniu zwykły śmiertelnik może się co najwyżej dowiedzieć¹⁸⁰.

Z kolei w 1989 roku opisane zostało zdarzenie w krakowskiej księgarni przy ul. Wielopole, gdy na jej półkach pojawiły się encyklopedia i książka kucharska. Klienci zarzucili kierownictwu nieuczciwą sprzedaż (mniejsza liczba publikacji w sprzedaży, niż została dostarczona, i zawyżona cena). Interweniowała dyrekcja „Domu Książki” i Milicja Obywatelska. Kierownicza placówki tak opisała zdarzenie: „Dzień był straszny. Klienci nas obrażali, grozili nam. Wciąż powstawały komitety kolejkowe, które wdzierały się na zaplecze [...]. To prawda, że encyklopedie sprzedawano po zawyżonej cenie. To nasza pomyłka”¹⁸¹. O sytuacji na rynku księgarskim wypowiadali się kierownicy placówek m.in. działającej przy ul. Stradom w Krakowie¹⁸². Część materiałów publikowanych w pismach codziennych przynosiła opisy krakowskich księgarni. „Echo Krakowa” pisało m.in. o księgarni rolniczej, księgarni w „krążowniku” przy ul. Wielopole, księgarni przy ul. Bohaterów Stalingradu, księgarni Wydawnictwa Literackiego i księgarni Centralnego Kolportażu Wojskowego przy ul. Brackiej¹⁸³. „Gazeta Krakowska” zamieszczała stałą rubrykę przynoszącą przegląd nowości wydawniczych — *Wędrowki po krakowskich księgarniach*. Cykl rozpoczął od prezentacji księgarni „Pod Globusem” przy ul. Długiej. Następnie przedstawiono księgarnię Wydawnictw Medycznych przy ul. Mikołajskiej¹⁸⁴, ogólnosortymentową księgarnię przy ul. Kossaka 1 i „Pegaz”, placówkę z rozbudowanym działaniem pod patronatem Państwowego Instytutu Wydawniczego, mieszczącą się przy ul. 1 Maja¹⁸⁵.

¹⁷⁸ P. Osuchowski, *Komu tom*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 40 z 16/17 lutego, s. 4.

¹⁷⁹ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 37 z 13 lutego, s. 2.

¹⁸⁰ J. Pilch, *Tylko dla uprzywilejowanych*, „Echo Krakowa” 1981, nr 171 z 4/6 września, s. 4.

¹⁸¹ (mr), *Szturm na księgarnię*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 17 z 20 stycznia, s. 8.

¹⁸² M. Satała, *Książka to towar dekoracyjny?*, „Echo Krakowa” 1985, nr 41 z 37 lutego, s. 5.

¹⁸³ W. Gaberle, *Wędrująca księgarnia*, „Echo Krakowa” 1985, nr 3 z 4/6 stycznia, s. 5; „Echo Krakowa” 1985, nr 63 z 29/31 marca, s. 1; E. Smęder, *O cracovianach z drugiej strony lady*, „Echo Krakowa” 1985, nr 96 z 17/19 maja, s. 7; W. Gaberle, *Chłopcy malowani*, „Echo Krakowa” 1985, nr 139 z 18 lipca, s. 5.

¹⁸⁴ (mr) „Pod Globusem”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 46 z 22 lutego, s. 6; (mr) „Medyczna”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 52 z 2 marca, s. 6.

¹⁸⁵ (mr), *Kossaka 1*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 70 z 23 marca, s. 6; (mr), „Pegaz”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 81 z 6 kwietnia, s. 6.

Prezentowo księgarń: przy ul. Podwale 4, sprzedającą prace z zakresu techniki; „Muzyczną” przy Rynku Głównym 6; firmową — „Ossolineum” przy Rynku Głównym 6; przy ul. Wielopole 1; przy ul. Grodzkiej 58; przy ul. Budryka 7, posiadającą dział antykwareczny i prowadzącą sprzedaż skryptów i podręczników Akademii Górniczo-Hutniczej; przy alei Pokoju 33; przy ul. Długiej 57 pod patronatem „Wiedzy Powszechnej”; przy al. Puszkina 1; naukową pod patronatem PWN przy ul. Podwale 6; przy Rynku Podgórskim 14; przy Rynku Głównym 34, przy ul. Sławkowskiej 9; w Centrum Administracyjnym Huty im. Lenina; przy ul. Stradom 23; przy Rynku Głównym 23 objętą patronatem przez „Czytelnika”, „Iskry”, „Glob” i „Wydawnictwo Dolnośląskie”; przy alei 29 Listopada 57 i przy ul. Prądnickiej 75¹⁸⁶. Książki polecali pracownicy prezentowanej placówki. Pisano o księgarni w hotelu „Cracovia”, pytając, czy zostanie zlikwidowana¹⁸⁷. Pojawił się też problem księgarni niedochodowych i ich przyszłości¹⁸⁸. Wiadomości krakowskie nt. rynku księgarskiego dominowały w dziennikach, wyjątkowo pojawiały się informacje o księgarniach krajowych czy zagranicznych. Tak było w przypadku placówki w Lipsku, adresowanej do osób z niepełnosprawnością wzrokową¹⁸⁹.

W kręgu zagadnień związanych z dystrybucją książki znalazły się materiały dotyczące aukcji antykwarecznych, targów książek, w szczególności Międzynarodowych Targach Książki w Lipsku¹⁹⁰, Warszawie¹⁹¹ czy Targach Poznańskich¹⁹².

¹⁸⁶ (mr), „Techniczna”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 91 z 20 kwietnia, s. 8; (mr), „Muzyczna”, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 116 z 18 maja, s. 6; (mr), *Rynek Główny* 6, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 127 z 1 czerwca, s. 8; (mr), *Wielopole 1*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 132 z 7 czerwca, s. 6; *Grodzka 58*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 139 z 15 czerwca, s. 6; (mr), *Budryka 7*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 144 z 21 czerwca, s. 6; (mr), *aleja Pokoju 33*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 150 z 28 czerwca, s. 6; (mr), *Długa 57*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 174 z 27 lipca, s. 6; (mr), *aleja Puszkina 1*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 180 z 3 sierpnia, s. 6; (mr), *Podwale 6*, *Gazeta Krakowska*” 1989, nr 186 z 10 sierpnia, s. 6; (mr), *Rynek Podgórski 14*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 190 z 17 sierpnia, s. 6; (mr), *Rynek Główny 34*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 196 z 24 sierpnia, s. 6; (mr), *Sławkowska 9*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 202 z 31 sierpnia, s. 6; (mr), *Centrum administracyjne HiL*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 208 z 7 września, s. 6; (mr), *Stradom 23*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 214 z 14 września, s. 8; (mr), *Rynek Główny 23*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 220 z 21 września, s. 8; (mr), *Aleja 29 Listopada 57*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 226 z 28 września, s. 6; (mr), *Księgarnia przy ul. Prądnickiej 75*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 232 z 5 października, s. 6.

¹⁸⁷ (mr), *Księgarnia w hotelu „Cracovia”. Czy ma policzone dni?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 183 z 7 sierpnia, s. 5; (mach), *Zagrożone nie tylko księgarnie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 149 z 26 czerwca, s. 3.

¹⁸⁸ (koż), *W niedochodowych księgarniach szampony zamiast książek?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 257 z 4/5 listopada, s. 5.

¹⁸⁹ A. Ślusarczyk, *Chwałę Lipsk*, „Dziennik Polski” 1989, nr 235 z 9 października, s. 1, 4;

¹⁹⁰ „Gazeta Krakowska” 1985, nr 122 z 27 maja, s. 4; *Międzynarodowe Targi Książki w Lipsku*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 241 z 16 października, s. 4.

¹⁹¹ *Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 119 z 23 maja, s. 1.

¹⁹² Cz. M., B. R., *Zmowa milczenia przerwana, Poznański Czerwiec 56*, „Echo Krakowa” 1981, nr 119 z 19/21 czerwca, s. 3.

Szeroko komentowane były Międzynarodowe Targi Książki w Warszawie w 1989 roku, podczas których miało miejsce spotkanie środowisk wydawców i edytorów oraz dyskusja nad zmianami w systemie rynku książki i tzw. drugim obiegu¹⁹³. Pisano, że: „bieżący rok może się okazać przełomowy w dziedzinie jednoczenia wartości polskiej kultury”¹⁹⁴. Informacje nt. aukcji antykwarycznych odnosiły się do wydarzeń lokalnych¹⁹⁵.

Interesując się rynkiem wtórnym książki, donoszono o sprzedaży książek i prasy na giełdach. Charakteryzowano tę formę sprzedaży jako zjawisko ogólnokrajowe, pisząc, że jest ona odpowiedzią na niedostatki rynku wydawniczego, poligraficznego i księgarskiego. Wysokie nakłady i wznowienia doprowadziłby do stabilizacji rynku, a na giełdzie obecna była książka używana¹⁹⁶. „Gazeta Krakowska” publikowała relację z handlu książki w rubryce *Pod Halą Targową w Krakowie*. W połowie lat 80. czytelnicy poszukiwali przede wszystkim książek kucharskich, komiksów i literatury fantastycznej¹⁹⁷. W 1989 roku w rubryce „Gazety Krakowskiej” *Książki pod Halą Targową* pisano o trendach, cenach i podaży książek¹⁹⁸. Czytelnicy zainteresowani byli *Encyklopedią PWN*, którą można było kupić za 25 000 zł (cena w księgarni 9600 zł), kilka miesięcy później za 145 000 zł, powieściami Aldousa Huxleya czy pracą Marii Rzepińskiej *Siedem wieków malarstwa europejskiego* i słownikami języka polskiego¹⁹⁹. Przebojem rynku wydawniczego były książki Anatolija Rybakowa, Roja Miedwiediewa, Edmunda Coopera, Pierre’a Boulle’a, Jerzego Kosińskiego, Lecha Wałęsy, elementarz dla dzieci²⁰⁰. Pisano o zainteresowaniu tytułami prasowymi „Playboy”, „Hustler”, „Penthouse”, „Mayfair”²⁰¹. Komentowano wyso-

¹⁹³ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 92 z 19 kwietnia, s. 1, 2; P. Osuchowski, *Targi Książki*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 116 z 18 maja, s. 1, 4; P. Osuchowski, *XXXIV Targi Książki w Warszawie. Czy nowa era przed wydawnictwami II obiegu i emigracyjnymi?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 117 z 19 maja, s. 1, 7.

¹⁹⁴ (war), *Najsilniejsze spoivo. Jedność kultury polskiej*, „Dziennik Polski” 1989, nr 65 z 17 marca, s. 2;

¹⁹⁵ W. Gaberle, *Wielka aukcja antykwarska w Krakowie*, „Echo Krakowa” 1985, nr 43 z 1/3 marca, s. 5; 68. *Aukcja Antykwaryczna*, „Dziennik Polski” 1989, nr 107 z 8 maja, s. 5; (mich), 69. *Krakowska aukcja antykwaryczna. Album o Inkach za 5 mln!*, „Dziennik Polski” 1989, nr 245 z 20 października, s. 1, 2; 70. *Krakowska Aukcja Antykwaryczna*, „Dziennik Polski” 1989, nr 271 z 21 listopada, s. 8.

¹⁹⁶ M. Kiedacz, *Giełda bez konkurencji*, „Dziennik Polski” 1989, nr 29 z 3 lutego, s. 5;

¹⁹⁷ (bb), *Nienacki konkuruje ze słownikami*, „Gazeta Krakowska” 1985, nr 104 z 6 maja, s. 5.

¹⁹⁸ (gaz), „*Ludzie Stalina*” najbardziej poszukiwani, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 7 z 9 stycznia, s. 5.

¹⁹⁹ (gaz), *Nie samą książką giełda żyje*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 19 z 23 stycznia, s. 5; (gaz), *Książki pod Halą Targową*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 113 z 15 maja, s. 5; (mr), *Słownikowy boom*, *Gazeta Krakowska*” 1989, nr 183 z 7 sierpnia, s. 5.

²⁰⁰ (gaz), *O handlu pod Halą Targową*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 31 z 6 lutego, s. 5, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 124 z 29 maja, s. 7; (mr), „*Mam 6 lat*” bestsellerem!, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 205 z 4 września, s. 5.

²⁰¹ (gaz), *Gdzie jesteście „świerszyczki”?*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 67 z 20 marca, s. 5.

kie ceny oferowanych książek²⁰². Pojawiały się materiały „o eksperymentalnej” sprzedaży książek na stacjach benzynowych CPN w Krakowie²⁰³.

W zawartości dzienników krakowskich dotyczącej problematyki książki można odnaleźć informacje o ogólnej sytuacji bibliotek w Polsce²⁰⁴. Prezentowany stan księżnic publicznych przedstawiał dramatyczny obraz. Opisywano złe warunki lokalowe, zwracano uwagę na brak komputeryzacji, problemy finansowe, złe płace pracowników, brak nowości i wysokie ceny prasy oraz niskie zainteresowanie placówkami przez czytelników. Donoszono o likwidacji niektórych placówek²⁰⁵. Pojawiały się informacje dotyczące Biblioteki Narodowej²⁰⁶ i bibliotek uniwersyteckich. Pisano m.in. o skarbach Biblioteki Jagiellońskiej, organizowanych wystawach²⁰⁷, a pod koniec lat 80. o kwestii rozbudowy księżnicy, problemach z zakupem nowości oraz otrzymanych darach²⁰⁸. Wśród informacji z Krakowa znalazła się m.in. ta nt. Wojewódzkiej Biblioteki Pedagogicznej²⁰⁹, Miejskiej Biblioteki Publicznej²¹⁰ oraz jednej z filii przy ul. Bohaterów Stalingradu przeznaczonej dla osób z niepełnosprawnością wzrokową²¹¹. Pisano o powołanej do życia Bibliotece Metodycznej w Śródmiejskim Ośrodku Kultury przy ul. Mikołajskiej²¹². Z krajowych przypomniano Bibliotekę Raczyńskich w Poznaniu²¹³. Jeśli chodzi o placówki zagraniczne, to na

²⁰² (mr), *Nie ma już „przywoitych” cen*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 148 z 26 czerwca, s. 5; (mr), *Coraz trudniej o rarytasy*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 241 z 16 października, s. 5; (mr), *Bez rewelacji*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 264 z 13 listopada, s. 5.

²⁰³ (wam), *Do czytania pod dystrybutorem*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 56 z 7 marca, s. 6.

²⁰⁴ (es), *Biblioteki nie mają siły przebicia*, „Echo Krakowa” 1985, nr 65 z 28 marca, s. 5.

²⁰⁵ L. Peters, *Dramat bibliotek*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 255 z 2 listopada, s. 3; A. Wąrzecza, *Ptasi niepokój*, „Dziennik Polski” 1989, nr 11 z 13 stycznia, s. 5; (jas), *Ubyło 5 placówek w tym trzy w Krakowie*, 1989, nr 26 z 31 stycznia, s. 6; (jas), *Do biblioteki — przeczytać ... gazetę. Brakuje pieniędzy na inwestycje, zabraknie na nowe książki*, „Dziennik Polski” 1989, nr 291 z 14 grudnia, s. 6.

²⁰⁶ *Jakie imię dla Biblioteki Narodowej*, „Echo Krakowa” 1981 nr 124 z 26/28 czerwca, s. 4.

²⁰⁷ L. Mazan, *Księga królów i władców*, „Echo Krakowa” 1981, nr 196 z 9/11 października, s. 4; „Echo Krakowa” 1981, nr 231 z 27/29 listopada, s. 7.

²⁰⁸ L. Peters, *„Jagiellonko” wytrzymaj jeszcze trochę!*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 96 z 24 kwietnia, s. 3, 4; *Biblioteki nie będą pobierać opłat za rewery*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 256 z 3 listopada, s. 2; (s), *Posucha trwała od początków lat 80. Skończą się dewizowe kłopoty Jagiellonki?*, „Dziennik Polski” 1989, nr 93 z 20 kwietnia, s. 8; (mr), *Włoski dar dla Biblioteki Jagiellońskiej. Spojrzenie na historię*, „Dziennik Polski” 1989, nr 231 z 4 października, s. 4; *W Krakowie*, „Echo Krakowa” 1985, nr 13 z 18/20 stycznia, s. 5; *Alarm dla Jagiellonki. Nie czekajmy aż się zawali*, „Echo Krakowa” 1985, nr 26 z 6 lutego, s. 5.

²⁰⁹ (ms), *Studenci już na nartach*, „Echo Krakowa” 1985, nr 28 z 8 lutego, s. 9.

²¹⁰ B. Palczewska, *Budynek Miejskiej Biblioteki Publicznej grozi zawaleniem*, „Echo Krakowa” 1981, nr 2 z 5 stycznia, s. 1, 2.

²¹¹ A. Reymont, *Shuchanie literatury*, „Echo Krakowa” 1985, nr 194 z 4/6 października, s. 4.

²¹² (o), *Powstała Biblioteka Metodyczna*, „Dziennik Polski” 1989, nr 222 z 23/24 września, s. 10.

²¹³ P. Osuchowski, *Edward Nałęcz Raczyński*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 106 z 6/7 maja, s. 5.

początku lat 80. pisano głównie o bibliotekach w ZSRR²¹⁴, a pod koniec tej dekady poinformowano m.in. o inicjatywie utworzenia polskiej biblioteki publicznej w Grodnie²¹⁵. „Echo Krakowa” opublikowało wywiad z Ireną Jasińską, właścicielką ostatniej prywatnej wypożyczalni w Krakowie²¹⁶. Z kolei „Dziennik Polski” zamieścił rozmowę z dyrektorem Biblioteki Jagiellońskiej Janem Pirożyńskim²¹⁷.

Temat czytelnictwa realizowano w kontekście przekazu informacji jego stanu w Polsce. Publikowano wyniki badań ankietowych, w których wskazywano na obniżający się poziom zainteresowania książką²¹⁸. Pojawiały się teksty o potrzebie i korzyściach czytania, w szczególności dzieciom²¹⁹. Informowano o działaniach promujących kulturę książki, głównie wśród najmłodszych²²⁰.

Ludzie prasy i książki stanowią wyrażany nurt wartości w frazie „Książ”, a obecność materiałów o dziennikarzach, ilustratorach książkowych, księgarzach, redaktorach i dziennikarzach była stabilna. Szczególnie interesujące są wywiady z Edmundem Męclewskim²²¹, Jadwigą Kołodziejską, kierowniczką Instytutu Książki i Czytelnictwa²²², czy Wacławem Sadkowskim, redaktorem naczelnym Spółdzielni Wydawniczej „Czytelnik”²²³. W rozmowie z W. Sadkowskim poruszone zostały aktualne problemy świata książki, w tym literatury polskiej powstającej na obczyźnie, możliwości nowych wydawnictw. Rozmawiano o pluralizmie wydawniczym, konkurencji i przyszłości rynku wydawniczego. Ponadto wywiady z Tomaszem Tomaszewskim, fotografikiem, i Jerzym Surdykowskim, wiceprezesem Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich²²⁴. „Gazeta Krakowska” zamieściła też wywiad z Aleksiejem

²¹⁴ *Cały Związek Radziecki w sieci bibliotek*, „Echo Krakowa” 1981, nr 47 z 6/8, s. 4.

²¹⁵ *Z inicjatywy Towarzystwa A. Mickiewicza. Polska biblioteka publiczna w Grodnie*, „Dziennik Polski” 1989, nr 208 z września, s. 2.

²¹⁶ B. Palczyńska, *Wrośnięci w pejzaż. Przy Długiej 26*, „Echo Krakowa” 1985, nr 188 z 28 września, s. 5.

²¹⁷ (s), *Rokrocznie przybywa około 80 tys. Książek i rękopisów. Czy w przyszłym roku ruszy rozbudowa Jagiellonki. Rozmowa z dyrektorem biblioteki Janem Pirożyńskim*, „Dziennik Polski” 1989, nr 78 z 3 kwietnia, s. 5.

²¹⁸ *Teatr i kino tracą widownię; coraz mniej czytamy*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 65 z 17 marca, s. 1, 7; „Gazeta Krakowska” 1989, nr 221 z 22 września, s. 3.

²¹⁹ *Nauka mimochodem. Rozmowa z psychologiem. Marią Ptaszczewską O potrzebie i korzyściach czytania dzieciom. Rozmawiała Elżbieta Tosza*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 118 z 20/21 maja, s. 8.

²²⁰ *Konkurs mikolajowy dla dzieci*, „Dziennik Polski” 1989, nr 284 z 6 grudnia, s. 3.

²²¹ Z. Otałęga, *W kręgu spraw niemieckich. Specjalnie dla „Gazety Krakowskiej” mówi Edmund Męclewski*, 1985, nr 21 z 25 stycznia, s. 4–5.

²²² *Człowiek nie żyje na drzewie. Rozmowa z prof. Jadwigą Kołodziejczyk — kierownikiem Instytutu Książki i Czytelnictwa*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 11 z 13 stycznia, s. 4.

²²³ *Może staniemy się mocarstwem kulturalnym. Rozmowa z redaktorem naczelnym Wydawnictwa „Czytelnik” Wacławem Sadkowskim. Rozmawiała Izabela Pieczara*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 66 z 18/19 marca, s. 3,6.

²²⁴ *Podróż marzeń. Rozmowa z Tomaszem Tomaszewskim, autorem zdjęć „W poszukiwaniu Ameryki”*. Rozmawiała Urszula Orman, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 118 z 20/21 maja, s. 5; *Ulica nie jest*

Adżubejem, naczelnym redaktorem dziennika „Izwestia”²²⁵, oraz z Janem Kalkowskim²²⁶. W „Dzienniku Polskim” z kolei odnajdujemy rozmowę z dziennikarzem Jürgenem Hobrechtem²²⁷ oraz z edytorem Wydawnictwa Literackiego Romanem Hennelem²²⁸ i przewodniczącym Rady Oddziału Stowarzyszenia Artystów Polskich w Krakowie Janem Poprawą²²⁹. „Echo Krakowa” do rozmowy zaprosiło Edwarda Lutczyna i Barbarę Konarzewską²³⁰. Publikowano noty pośmiertne upamiętniające m.in. Jerzego Wójcika²³¹, Jana Kalkowskiego, dziennikarza związanego z „Dziennikiem Polskim” i „Przekrojem” oraz redaktora pisma „Smakosz”²³², Władymira Nakariakowa, dziennikarza „Izwestii”²³³, Włodzimierza Wodeckiego, pracownika pism „Wybrzeże”, „Expres Wieczorny”, „Sztandar Młodych”²³⁴, krakowskiego księgarza i antykwariusza Czesława Cebulę²³⁵, Bolesława Garlickiego²³⁶ i Józefa Dynę²³⁷. Przybliżono sylwetkę księgarza krakowskiego i warszawskiego Aleksandra Słapy²³⁸, ówczesnego redaktora tygodnika „Polityka” Mieczysława Rakowskiego²³⁹ czy ilustratorki książek Barbary Ziembickiej-Sołtysik²⁴⁰.

Przegląd zagadnień związanych z książką pokazuje, że redakcje informowały czytelników o nagrodach literackich międzynarodowych i krajowych, w tym Nagro-

dobrym miejsce dla polityki. Rozmowa z wiceprezesem Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich — Jerzym Surdykowskim. Rozmawiała Izabela Pieczara, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 152 z 30 czerwca, s. 3.

²²⁵ „Jestem człowieka Gorbaczowa” (rozmowa z Aleksiejem Adżubejem, dziennikarzem, byłym redaktorem naczelnym dziennika „Izwestia”, zięciem N.S. Chruszczowa. Rozmawiał Witold Żygulski, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 187 z 11 sierpnia, s. 6.

²²⁶ *Smakosz o „Smakoszu”. Rozmowa z jego redaktorem Janem Kalkowskim. Rozmawia Andrzej Warzecha, „Dziennik Polski” 1989, nr 24 z 28/29 stycznia, s. 1, 2.*

²²⁷ *Patrzcie! Był Oświęcim! Z Jürgenem Hobrechtem, dziennikarzem zachodniemieckim rozmawia Bogdan Wasztyl, „Dziennik Polski” 1989, nr 170 z 21/23 lipca, s. 4.*

²²⁸ *Edytor i artysta. Z Romanem Hennelem, artystą malarzem i znanym edytorem w WL rozmawia Tadeusz Z. Bednarski, „Dziennik Polski” 1989, nr 237 z 11 października, s. 4.*

²²⁹ *SAP jest potrzebna? Rozmowa z Janem Poprawą. Rozmawia Janusz Michalczak, „Dziennik Polski” 1989, nr 278 z 29 listopada, s. 1, 4.*

²³⁰ B. Natkaniec, *Pan Lutczyn — dla dorosłych i dzieci*, „Echo Krakowa” 1981, nr 87 z 5 maja, s. 5; *I plastycy ratują Kraków. Rozmawiała Bogusława Palczyńska, „Echo Krakowa” 1981, nr 129 z 3/5 lipca, s. 7.*

²³¹ *Pogrzeb redaktora naczelnego „Życia Warszawy” Jerzego Wójcika, „Echo Krakowa” 1981, nr 128 z 2 lipca, s. 1, 2.*

²³² P. Osuchowski, *Opuścił nas na zawsze Jan Kalkowski. Jedno życie*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 135 z 10/11 czerwca, s. 5; „Dziennik Polski” 1989, nr 133 z 8 czerwca, s. 5.

²³³ (j.b), *Zmarł Władymir Nakariakow*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 216 z 16/17 września, s. 1, 2.

²³⁴ *Zmarł redaktor Włodzimierz Wodecki*, „Dziennik Polski” 1989, nr 3 z 4 stycznia, s. 3.

²³⁵ „Dziennik Polski” 1989, nr 244 z 19 października, s. 5.

²³⁶ *Dr Bolesław Garlicki nie żyje*, „Echo Krakowa” 1981, nr 73 z 13 kwietnia, s. 1, 2.

²³⁷ *Z karty żałobnej. Józef Dyna*, „Echo Krakowa” 1985, nr 22 z 31 stycznia, s. 2.

²³⁸ R. Hennele, *25-lecie śmierci Aleksandra Słapy*, „Dziennik Polski” 1989, nr 166 z 17 lipca, s. 4.

²³⁹ *Życiorysy*, „Echo Krakowa” 1981, nr 32 z 13/15 lutego, s. 2.

²⁴⁰ *W galerii „B”*, „Echo Krakowa” 1981, nr 240 z 10 grudnia, s. 5.

dzie Nobla²⁴¹, Nagrodach Ministra Kultury i Sztuki w dziedzinie literatury²⁴², Nagrodzie im. B. Winawera²⁴³, Nagrodzie „Echa Krakowa”²⁴⁴, RSW „Prasa – Książka – Ruch”²⁴⁵, „Życia Literackiego”²⁴⁶, „Odry”²⁴⁷, „Kuriera Polskiego”²⁴⁸. Wśród zagadnień związanych z książką występują informacje nt. spotkań wokół literatury. „Dziennik Polski” relacjonował np. wizytę Czesława Miłosza w Wydawnictwie Literackim²⁴⁹.

Krakowskie dzienniki chętnie informowały o wydarzeniach kulturalnych, w tym wystawach. Zdecydowana większość przekazów odnosiła się do Krakowa. Pisano m.in. o wystawach odbywających się w Bibliotece Jagiellońskiej²⁵⁰ czy krakowskich instytucjach kultury²⁵¹ oraz autorskich, np. Heleny Bohle-Szackiej, ilustratorki książek w wydawnictwach niemieckich i polskich emigracyjnych²⁵². Pojawiały się sprawozdania z wystaw międzynarodowych, np. z wystawy sztuki wydawniczej „IBA 89” w Lipsku²⁵³.

Wyniki analizy potwierdziły, że lokalne dzienniki krakowskie dostarczały na bieżąco aktualnych informacji o stanie i problemach kultury polskiej książki w okre-

²⁴¹ *Laureat Nagrody Nobla — Czesław Miłosz w Krakowie*, „Echo Krakowa” 1981, nr 112 z 9 czerwca, s. 1; *Spotkanie z Miłosza z kierownictwem Wydawnictwa Literackiego*, „Echo Krakowa” 1981, nr 112 z 9 czerwca, s. 1; A.S. Nartowski, *Dziedzictwo Nobla*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 241z 16 października, s. 3.

²⁴² *Laureaci Nagród Ministra Kultury i Sztuki*, „Echo Krakowa” 1981, nr 142 z 21/22 lipca, s. 1, 2.

²⁴³ (hk), *Nagroda im. B. Winawera dla redaktora Przemysława Osuchowskiego*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 135 z 10/11 czerwca, s. 1, 2.

²⁴⁴ „*Kraków malowniczy*” i „*Orzeł w Kurniku*” najlepszymi *cracovianami* w 1980 roku, „Echo Krakowa” 1981, nr 85 z 30 kwietnia i 1/3 maja, s. 1; *Oby takich książek było jak najwięcej. Wręczyliśmy nagrody autorom najlepszych cracovianów roku 1980*, „Echo Krakowa” 1981, nr 95 z 15/17 maja, s. 7; (ip), *Wręczono nagrody „Echo Krakowa”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 134 z 9 czerwca, s. 1, 7.

²⁴⁵ „Gazeta Krakowska” 1989, nr 181 z 4 sierpnia, s. 1.

²⁴⁶ „Echo Krakowa” 1981, nr 31 z 11 lutego, s. 1; *Doroczne nagrody „Życia Literackiego”*, „Dziennik Polski” 1989, nr 29 z 3 lutego, s. 10.

²⁴⁷ *Nagrody miesięcznika „Odra”*, „Echo Krakowa” 1981, nr 50 z 11 marca, s. 3.

²⁴⁸ „Echo Krakowa” 1981, nr 219 z 11 listopada, s. 2.

²⁴⁹ *Czesław Miłosz w WL*, „Dziennik Polski” 1989, nr 231 z 4 października, s. 1, 2;

²⁵⁰ *O wystawie exlibrisów w Jagiellonce*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 65 z 17 marca, s. 6; (m), *Włoski antyk i średniowiecze w „Jagiellonce”*, „Gazeta Krakowska” 1989, nr 231 z 4 października, s. 5.

²⁵¹ (mr), *Wystawa książek turystycznych i podróżniczych NRD*, „Gazeta Krakowska” [brak roku – red.] nr 95 z 22/23 kwietnia, s. 7; *W Domu Mehoffera — rysunki Andreasa Paula Webera, niemieckiego grafika, ilustratora książek, karykaturzysty*, „Dziennik Polski” 1989, nr 261 z 9 listopada, s. 4; A. Warzecha, *W „Desie” przy ul. Jana wystawa prac Barbary Ziembickiej współpracującej z Wydawnictwem Literackim, Naszą Księgarnią, SW „Czytelnik”*, „Dziennik Polski” 1989, nr 266 z 15 listopada, s. 3.

²⁵² (mr), *Helena Bohle-Szacka, wybrałam prace, z którą jestem emocjonalnie związana. Wystawa grafiki w Domu Polonii*, „Gazeta Krakowska” [brak roku – red.] nr 135 z 10/11 czerwca, s. 6.

²⁵³ T. Ordyk, *Zakończenie międzynarodowej wystawy sztuki wydawniczej w Lipsku. Wyróżnienia dla cracovianów*, „Gazeta Krakowska” [brak roku – red.] nr 138 z 14 czerwca, s. 1, 2.

się przemian społecznych, ekonomicznych i kulturalnych, dokonujących się w latach 80. XX w. Przedstawiona analiza zawartości krakowskich dzienników oddaje skalę i złożoność zjawisk związanych z trudną sytuacją książki w tamtym okresie.

Bibliografia

- „Dziennik Polski” 1981, 1985, 1989
„Echo Krakowa” 1981, 1985, 1989
„Gazeta Krakowska” 1981, 1985, 1989
„Ruch Wydawniczy w Liczbach” za lata 1980–1989
350 lat prasy polskiej, red. M. Jabłonowski, U. Jakubowska, D. Kuźmina, M. Tobera, Warszawa 2012.
Gierula M., *Polska prasa lokalna 1989–2000. Typologia i społeczne funkcjonowanie*, Katowice 2005.
Jachimowski M., *Regiony periodycznej komunikacji medialnej: studium prasoznawczo-politologiczne o demokratyzacji komunikacji medialnej*, Katowice 2006.
Kolasa W.M., „Gazeta Krakowska” na tle małopolskiej prasy regionalnej (1989–2000), „Małopolska” 2001, vol. 3.
Kolasa W.M., *Prasa Krakowa w dekadzie przemian 1989–1998: rynek — polityka — kultura*, Kraków 2004.
Kolasa W.M., *Sublokalna prasa Krakowa (1989–2000)*, „Małopolska” 2002, t. 4.
Kowalczyk R., *Prasa lokalna w systemie komunikowania społecznego*, Poznań 2002.
Kowalczyk R., *Zarys dziejów prasy lokalnej w Polsce*, Poznań 1999.
Pokorna-Ignatowicz K., *Robotnicza Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa – Książka – Ruch”*, Kraków 2016.